

Uluslararası Katılımlı Sempozyum

OSMANLI POSTA TARİHİ

Teşkilat-İmtiyaz-Ticaret

Symposium with International Participation

Ottoman Postal History

Organization-Concession-Trade

Bildiri Özet Kitabı
Abstract Book

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Uluslararası Katılımlı Sempozyum

OSMANLI POSTA TARİHİ

Teşkilat-İmtiyaz-Ticaret

Symposium with International Participation

Ottoman Postal History

Organization-Concession-Trade

04-05 Kasım 2026

November **04-05, 2026**

Bildiri Özet Kitabı
Abstract Book

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ 1471

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI: 64

ULUSLARARASI KATILIMLI SEMPOZYUM: OSMANLI POSTA TARİHİ: TEŞKİLAT-İMTİYAZ-TİCARET, BİLDİRİ ÖZET KİTABI

Editörler / **Edited by:** Prof. Dr. Zekeriya Kurşun, Dr. Ali İhsan Aydın, Salih Akın

ISBN: 978-605-2386-72-9
e-ISBN: 978-605-2386-71-2

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları
Merkez Efendi Mah. Mevlevihane Cad. Yenikapı Mevlevihanesi No: 25
Zeytinburnu / İSTANBUL

Tel: 0212 521 81 00 **Faks:** 0212 521 84 84
Web: www.fsm.edu.tr **E-Posta:** yayinevi@fsm.edu.tr

Yayınevi Sertifika No: 47914
İstanbul, Kasım, 2026

Tasarım / **Graphic Designer:** Kenan Dağlar
Mizanpaj / **Page Layout:** Emre Ak

Baskı: Arena Kağıtçılık Matbaacılık İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/38-139
34010 Topkapı/İstanbul

Tel: 0 212 613 03 88 **E-posta:** begum@arenadijital.com
Web: www.arenadijital.com
Matbaa Sertifika No: 47101

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphanesi CIP

Uluslararası Katılımlı Sempozyum: Osmanlı Posta Tarihi: Teşkilat-İmtiyaz-Ticaret, Bildiri Özet Kitabı / editörler Zekeriya Kurşun, Ali İhsan Aydın, Salih Akın - İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, 2026.

52 s. ; 29 cm. – (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları ; 64)

ISBN 978-605-2386-72-9 e-ISBN 978-605-2386-71-2

1. Posta hizmeti -- Türkiye -- Tarih
2. Postal service -- Turkey -- History

I. Kurşun, Zekeriya II. Aydın, Ali İhsan III. Akın, Salih

HE7182.5/.U48 2026 383.49/ULU 2026

Copyright © Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2026

"*Uluslararası Katılımlı Sempozyum: Osmanlı Posta Tarihi: Teşkilat-İmtiyaz-Ticaret, Bildiri Özet Kitabı*" kitabında yayımlanan yazıların yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Kitabın yayın hakkı Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'ne aittir. Kitabın hiçbir bölümü yayıncının izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt yöntemiyle veya başka bir yöntemle çoğaltılamaz, bir veri muhafaza sisteminde saklanamaz veya iletilemez. Kaynak göstermek kaydıyla alıntı yapılabilir.

"Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir"

Bilim Kurulu / Scientific Committee

Prof. Dr. Atadan Tunacı – İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ebubekir Ceylan – İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hakan Anameriç – Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hasip Saygılı – Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Güneş – Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Göleç – Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nesimi Yazıcı – Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Tanju Demir – Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ulvi Keser – Uluslararası Final Üniversitesi, KKTC
Prof. Dr. Zekeriya Kurşun – Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye
Turhan Turgut – Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Bülent Papuççuoğlu - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Oral Avcı - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği

Düzenleme Kurulu / Organization Committee

Turhan Turgut - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Prof. Dr. Zekeriya Kurşun – Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye
Oral Avcı - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Dr. Ali İhsan Aydın - Yalova Üniversitesi, Türkiye
Salih Akın - Orta Doğu ve Afrika Araştırmaları Uyg. ve Arş. Mer.
Mine Ayçiçek

Ortaklar / Partners

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ 1471

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

OPTAD

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
ORDAM
ORTA DOĞU VE AFRİKA ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ

Ptt

BİLDİRİ ÖZETLERİ
ABSTRACTS

Turhan Turgut

Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği - turhandot@yahoo.co.uk

1840 Posta Reformu ve Sivil Postanın Kuruluşu

1840 posta reformu, Osmanlı Devleti'nde modern haberleşme çağının gerçek başlangıcını teşkil eder. Öncesinde devlet yüzyıllar boyunca esas itibarıyla resmî yazışmalar ile askerî sevkiyata hizmet eden menzilhâne menzil sistemi üzerine dayanmıştı. Tanzimat Fermanı ile başlayan yıllarda, büyük ve çok kültürlü Osmanlı Devleti, çağdaşlık, diplomasi ve teknolojinin değişen dinamikleri arasında kendini yeniden tanımlamaya başlamıştı ve sosyal hayata getirilen çok önemli bir yenilik sivil halk için düzenli ve güvenilir posta hizmetinin sunulmasıydı. Posta hizmeti devlet ve yeniliğin kesiştiği noktada, genellikle göz ardı edilen ancak imparatorluğun ritmi için hayati öneme sahip bir işlevdi. Bu hizmetin ayrıntılarını kapsayan ilk yasal metin 16 Kasım 1840 (21 Ramazan 1256) tarihli I. Posta Nizamnamesidir. Yeniden düzenlenen posta hizmeti Osmanlı Devleti için bir iletişim oluşumundan daha fazlasıydı; çağdaşlaşma ve yenilenmenin aynasıydı. Bu reform, gücü merkezileştirmeyi, yasaları standartlaştırmayı ve imparatorluk merkezi ile uzak eyaletler arasındaki iletişimi yeniden canlandırmayı hedefliyordu. Postanın takip ettiği güzergahlar, görünüşte sıradan olsa da, aslında imparatorluk yönetiminin nabzının attığı kılcal damarlardı. Bu değişimin canlı bağlamında, posta hizmeti devlet gücü ve bütünlüğünün hayati bir unsuru olarak ortaya çıktı; ticaret ve özel yazışmalar için de yeni kapılar açtı. Tüccarlar, diplomatlar ve sıradan vatandaşlar posta hizmetinden daha önce hiç olmadığı kadar faydalanmaya başladılar. Posta Nezareti başlangıçta Ticaret Nezaretine bağlanmıştı ve parasal kontrol Maliye Nezareti tarafından üstlenilmişti. Posta Nezareti'nin yöneticileri Avrupa'daki uygulamalardan esinlenerek, yeni güzergâh yönetimi, maliyet hesaplama ve hizmet organizasyonu yöntemlerini benimsediler. Bu yöntemler imparatorluğun geniş coğrafyasına göre yerelleştirildi ve uyarlandı. Sonuç olarak, 1840 reformu Osmanlı haberleşmesini parçalı menzil yapısından çıkararak merkezî, bürokratik ve giderek kamusal nitelik kazanan bir kurumsal çerçeveye dönüştürdü. Bu yeni yapı, posta hizmetinin idari bütünlüğünü ve toplumsal dolaşımını Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra bile sürdürülebilir biçimde destekleyen temel bir altyapı işlevi gördü. Bu tebliğ, sivil posta teşkilatının temel kuruluşunu, dönem postanelerinin özelliklerini, posta güzergahlarının ve tarifelerinin yapısını incelemektedir. Aynı zamanda, uygulama metinlerinin ışığında, postanın sadece mektupları değil, devlet otoritesini de taşıdığı o geçiş döneminin özelliklerini açıklamak amacındadır.

The 1840 Postal Reform and the Establishment of the Civil Postal Service

The Postal Reform of 1840 marked the true beginning of the modern era of communications in the Ottoman Empire. Prior to this reform, the state had for centuries relied primarily on the *menzilhâne* or *menzil* system, which served official correspondence and military transportation. In the years following the proclamation of the Tanzimat Edict, the vast and multicultural Ottoman Empire began to redefine itself amid the changing dynamics of modernity, diplomacy, and technology. One of the most significant innovations introduced into social life during this period was the provision of a regular and reliable postal service for the civilian population.

Situated at the intersection of state administration and modernization, the postal service performed a function that has often been overlooked, yet was vital to the rhythm of imperial life. The first legal text to regulate the details of this service was the First Postal Regulation (*I. Posta Nizamnamesi*), dated 16 November 1840 (21 Ramadan 1256). The reorganized postal service represented more than the creation of a new communications system for the Ottoman Empire; it also served as a reflection of modernization and institutional renewal. The reform aimed to centralize authority, standardize administrative practices, and revitalize communication between the imperial center and the distant provinces. Although the postal routes may appear mundane at first glance, they effectively functioned as the capillaries through which the pulse of imperial administration circulated.

Within this dynamic context of transformation, the postal service emerged as a vital instrument of state authority and imperial cohesion, while simultaneously opening new avenues for commerce and private correspondence. Merchants, diplomats, and ordinary citizens began to make use of postal services on

an unprecedented scale. The Postal Administration (*Posta Nezareti*) was initially placed under the Ministry of Trade (*Ticaret Nezareti*), while financial supervision was entrusted to the Ministry of Finance (*Maliye Nezareti*). Drawing inspiration from European practices, the administrators of the Postal Administration adopted new methods of route management, cost calculation, and service organization. These methods were subsequently localized and adapted to the vast geographical conditions of the empire.

As a result, the 1840 reform transformed Ottoman communications from a fragmented *menzil* system into a centralized, bureaucratic, and increasingly public institutional framework. This new structure provided the fundamental infrastructure that sustained the administrative coherence and social circulation of the postal service even after the establishment of the Republic of Türkiye.

This paper examines the institutional foundations of the civilian postal organization, the characteristics of contemporary post offices, and the structure of postal routes and tariffs. At the same time, through an analysis of the relevant implementing regulations and administrative texts, it seeks to elucidate the distinctive features of a transitional period in which the postal system carried not only letters, but also the authority of the state.

Prof.Dr. Zekeriya Kurşun

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi – zkursun@fsm.edu.tr

Osmanlı'da Resmî Evrakların Nakli Sırasında Kullanılan Muhafaza Araçları: Zorunlu Zarf Kullanımı ve "Bedûh" Çekilmesi

Bugüne kadar Osmanlı Diplomatikası üzerine pek çok çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin yazışma usulleri, çeşitleri ve şekil özellikleri büyük ölçüde tanımlanmıştır. Dünyanın en geniş yazışma ağına sahip olan Osmanlı Devleti'nin merkezden taşraya ve taşradan merkeze ulaştırılması, yani posta işlemleri hakkında da önemli araştırmalar yapılmıştır. Ancak belgelerin taşınma sırasında neyin içine konularak gönderildiği üzerine çok sınırlı bilgiler ortaya konmuştur. Oysa Osmanlı arşivlerinde bu konuda doğrudan olmasa da dolaylı olarak pek çok malzeme bulunmaktadır. Bu tebliğ, Osmanlı resmi evraklarının zarflar ile gönderilmeden önce zarf yerine kullanılan malzemeleri tanıttıktan sonra; resmi belgelerin taşınmasında zarf kullanımının zorunlu tutulmasını ele almaktadır. Zarf kullanımı doğrudan Posta teşkilatının yenileşme dönemi ile tarihlendiğinden konunun posta tarihinin bir parçası olduğunda kuşku yoktur. Zarflar çoğu kere tarih araştırmacılarının dikkatini çekmemiş, daha ziyade koleksiyonerlerin ilgi alanında kalmıştır. Dolayısıyla onlar da doğrudan zarf üstünde postayı ilgilendiren pul, mesafe, ücret gibi konular ile ilgilenerek zarf diplomatiği yapmışlardır. Ancak bunlardan bağımsız olarak postaya verilen zarfların üzerinde bulunan ve "bedûh" diye isimlendirilen husus sadece "bedûhlu zarf" olarak tanımlanmıştır. Bu tebliğin bir diğer amacı da "posta tılsımı" olarak bilinen bedûh hakkında bilgi verdikten sonra bu tılsımın resmi evrak zarflarına nasıl ve ne zaman girdiğini sorgulamayı amaçlamaktadır.

Means of Protecting Official Documents in Transit in the Ottoman Empire: Mandatory Use of Envelopes and the Inscription of "*Bedûh*"

Numerous studies have been conducted to date on Ottoman diplomatics, largely defining the correspondence procedures, types, and formal characteristics of the Ottoman State. Significant research has also been carried out regarding the postal operations -the transmission of correspondence from the center to the provinces and vice versa-of the Ottoman State, which possessed the world's most extensive correspondence network. However, information regarding the containers used to transport these documents remains limited. Yet, Ottoman archives contain a wealth of material -albeit often indirect- on this subject. This paper first introduces the materials used in place of envelopes before the adoption of standard envelopes for official Ottoman documents, and subsequently examines the transition to the mandatory use of envelopes for transporting official records. Since the use of envelopes is directly linked to the modernization of the postal service, the topic is undoubtedly a component of postal history. Envelopes have frequently escaped the notice of historical researchers, remaining instead within the purview of collectors. Consequently, these collectors have focused on aspects directly related to the mail -such as stamps, distances, and fees- effectively engaging in the study of envelope diplomatics. However, a distinct feature found on mailed envelopes -known as "*bedûh*"- has generally been categorized merely as the "bedûh-inscribed envelope." This paper also aims to provide information on "*bedûh*" -often referred to as a "postal talisman"- and to investigate how and when this talisman came to appear on envelopes containing official documents.

Dr. Oğuz Alpoğlu

Bağımsız Araştırmacı - alpogluoguz@gmail.com

Diplomatik Mahremiyet ve İletişim Egemenliği: Mustafa Reşid Paşa'nın Hariciye Vizyonuyla Posta Nezareti'nin Kuruluşu

XIX. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı diplomasinin modernleşmesi, beraberinde yoğun ve çok boyutlu bir evrak üretimini getirmiştir. Mustafa Reşid Paşa'nın vizyonuyla yeniden yapılandırılan Hariciye Nezareti, sefaretler ile sürekli ve düzenli bir iletişim ağı kurma zorunluluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Ancak bu dönemde Osmanlı topraklarında faaliyet gösteren kapitülasyon sahibi yabancı postanelerin varlığı ve geleneksel Tatar sisteminin yetersizliği, devletin haberleşme güvenliğini ve diplomatik mahremiyetini ciddi şekilde tehdit etmeye başlamıştır. Bu bildiri, 1840'ta Posta Nezareti'nin kuruluşunu salt bir iç idari reform olarak değil aynı zamanda Hariciye Nezareti'nin dış politikadaki iletişim egemenliğini sağlama ve yabancı postanelerle rekabet etme stratejisinin bir parçası olarak ele almaktadır. Çalışmanın amacı, Tanzimat dönemi modern diplomasisinin gerektirdiği hız, güvenlik ve mahremiyet ihtiyacının, Osmanlı posta teşkilatının kurumsal temellerinin atılması esnasında nasıl karşılanmaya çalışıldığını ortaya koymaktır. Osmanlı Devleti'nin bu bağlamda kendi posta ağını kurması, istihbaratla ilgili bilgilerin sızmasını önleme ve haberleşme tekelini yeniden ele alma yönünde atılmış stratejik bir dış politika hamlesidir. Başkanlık Osmanlı Arşivi'ndeki (BOA) Hariciye ve erken dönem Posta Nezareti fonları ışığında hazırlanacak bu çalışma, Posta Teşkilatı'nın kuruluş dinamiklerini egemenlik refleksleri ve diplomatik güvenlik perspektifinden yeniden değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Diplomatic Confidentiality and Sovereignty over Communications: The Establishment of the Ministry of Posts through Mustafa Reşid Pasha's Vision for Foreign Affairs

The modernization of Ottoman diplomacy in the first half of the nineteenth century brought with it an increasingly intensive and multidimensional production of official documentation. Reorganized under the vision of Mustafa Reşid Pasha, the Ministry of Foreign Affairs (*Hariciye Nezareti*) faced the growing necessity of establishing a continuous and regular communication network with Ottoman embassies abroad. At the same time, however, the presence of foreign post offices operating within Ottoman territories under the privileges granted by the capitulations, together with the inadequacies of the traditional Tatar courier system, increasingly posed serious challenges to the security of state communications and the confidentiality of diplomatic correspondence.

This paper approaches the establishment of the Ministry of Posts (*Posta Nezareti*) in 1840 not merely as an internal administrative reform, but also as part of a broader strategy pursued by the Ministry of Foreign Affairs to secure sovereign control over diplomatic communications and to compete with foreign postal networks. Its primary objective is to examine how the demands for speed, security, and confidentiality generated by the modernization of Ottoman diplomacy during the Tanzimat period were addressed during the institutional formation of the Ottoman postal organization.

Within this framework, the establishment of an independent Ottoman postal network constituted a strategic foreign-policy initiative aimed at preventing the leakage of sensitive and intelligence-related information and reasserting state control over communications. Drawing on the Foreign Ministry collections and early records of the Ministry of Posts preserved in the Ottoman Archives (*Başkanlık Osmanlı Arşivi*, BOA), this study seeks to reassess the dynamics underlying the establishment of the Ottoman postal organization from the perspectives of sovereignty, diplomatic security, and the state's efforts to assert control over communications.

Dr. İbrahim Akkurt

İstanbul Medipol Üniversitesi - akkurtibrahim25@gmail.com

İthal Taslaktan Yerel Uyarlamaya: 1840 Posta Nizamnamesi'nin Oluşum Sürecinde Avrupa Modelinden Hariç Tutulan Hükümler ve Ticaret Nezareti'nin Rolü

Osmanlı Devleti'nde resmî haberleşme yüzyıllar boyunca padişah, vezirler ve üst düzey bürokratlara hizmet eden ulak sınıfına mensup tatarların görev yaptığı menzil ağıyla sağlanmış; sivil halkın ve tüccarların haberleşmesi ise kervancılar, gemiciler ya da ücretli özel ulaklar vasıtasıyla gayr-i resmî yollardan yürütülmüştür. Tanzimat'ın reformist ikliminde, bu parçalı ve geleneksel yapı yerini merkezî bir teşkilata bırakmış; böylece haberleşme hizmetleri, tek bir merkezden yönetilen, standart kurallara tabi modern ve sivil bir kamu hizmeti hüviyetine kavuşmuştur. Söz konusu kurumsal yapılanma iradesi, beraberinde haberleşme süreçlerinin yasal zeminini oluşturup işleyişi disipline edecek kapsamlı bir nizamname kaleme alınmasını da zorunlu kılmış ve bu ihtiyaç doğrultusunda da yabancı dilden tercüme edilmek suretiyle 55 maddelik bir taslak metin hazırlanmıştır. Fakat bu tasarı, devletin mevcut ekonomik imkânları ve taşra altyapısı ile bütünüyle örtüşmemesi nedeniyle doğrudan kabul görmeyip, dönemin Ticaret Nezareti'nde oluşturulan komisyon tarafından, Osmanlı idarî ve malî gerçekliklerine uygun 44 maddeden meydana gelen işlevsel bir nizamnâmeye dönüştürülmüştür. Zikrolunan yoğun bürokratik mesainin sahada fiiliyata dökülmesiyle birlikte de 23 Ekim 1840 tarihinde, "Postahâne-i Âmire Nezâreti" kurulmuş ve Eminönü'ndeki eski Cizyehâne binasında hizmete açılmıştır. Bu tebliğde; modern posta teşkilatının kuruluşuna giden sürecin nüvesini oluşturan ilk taslaktan nihaî nizamnameye uzanan yapısal dönüşüm süreci irdelenecek ve çalışmanın asıl odak noktasını teşkil eden posta yönetmeliğinin muhtevasını şekillendiren; gönderi tarifeleri, mektupların tasnifi, haberleşme mahremiyeti ve güvenliği gibi konulara dair belirlenen esaslar gerek bahsi geçen orijinal belge üzerinden gerekse de ilgili diğer arşiv vesikaları ışığında tüm tafsilatıyla tetkik edilecektir.

From Imported Draft to Local Adaptation: Provisions Excluded from the European Model during the Formulation of the 1840 Postal Regulation and the Role of the Ministry of Trade

For centuries, official communication in the Ottoman Empire was maintained through the *menzil* network, in which Tatars belonging to the imperial courier corps served the sultan, viziers, and high-ranking bureaucrats. The correspondence of civilians and merchants, by contrast, was conducted through informal channels by means of caravan drivers, sailors, or privately hired couriers. Within the reformist climate of the Tanzimat, this fragmented and traditional structure gradually gave way to a centralized organization, and communication services thus acquired the character of a modern and civilian public service administered from a single center and governed by standardized regulations.

This determination to establish a new institutional framework also necessitated the preparation of a comprehensive regulation that would provide a legal basis for communication procedures and discipline their operation. In response to this need, a draft consisting of fifty-five articles was prepared through translation from a foreign-language source. However, because this draft did not fully correspond to the state's existing economic resources and provincial infrastructure, it was not adopted in its original form. Instead, a commission established within the Ministry of Trade (*Ticaret Nezareti*) revised it into a functional regulation consisting of forty-four articles, adapted to the administrative and financial realities of the Ottoman Empire.

With the implementation of this intensive bureaucratic effort, the *Postahâne-i Âmire Nezareti* was established on 23 October 1840 and began operating in the former *Cizyehâne* building in Eminönü. This paper examines the structural transformation extending from the initial draft, which constituted the nucleus of the process leading to the establishment of the modern postal organization, to the final regulation. Its principal focus is the content of the postal regulation itself, particularly the provisions concerning postal tariffs, the classification of letters, the confidentiality of correspondence, and communication security. These principles will be examined in detail on the basis of the original document in question, together with other relevant archival records.

Makbule Akyol Kitapcı

PTT - makbule.akyol@ptt.gov.tr

Posta Hizmetleri Güzergâh Haritaları: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Uzanan Haberleşme Ağının Belgelenmesi

Osmanlı Devleti'nde modern posta teşkilatının temelleri, 1840 yılında yürürlüğe giren Posta Nizamnamesi ile atılmış ve bu yapı, Cumhuriyet döneminde de gelişerek ülkenin haberleşme altyapısının temel unsurlarından biri olmuştur. Posta hizmetlerinin yürütülmesinde kullanılan güzergâh haritaları, yalnızca ulaşım ve iletişim ağlarını göstermeleri bakımından değil, aynı zamanda dönemin idari, ekonomik ve sosyal yapısına ilişkin önemli bilgiler sunmaları açısından da tarihî kaynak niteliği taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, PTT Müzesi envanterinde bulunan ve önemli bir kısmı restorasyon gerektiren posta güzergâh haritalarının tespit edilmesi, korunması, dijital ortama aktarılması ve araştırmacıların kullanımına sunulması sürecini değerlendirmektir.

Çalışma kapsamında müze depolarında muhafaza edilen harita, plan, kroki ve grafikler incelenmiş; bunların büyük bölümünün posta güzergâh haritalarından oluştuğu, bunun yanında askeri haritalar, telgraf şebekesi haritaları ve erken dönem telefon hizmetlerine ilişkin belgeleri de içerdiği belirlenmiştir. Özellikle 20. yüzyılın başlarına tarihlenen haritalar, kara, deniz ve demiryolu posta hatlarının yanı sıra dönemin en hızlı iletişim sistemi olarak kabul edilen telgraf ağının coğrafi dağılımını göstermesi bakımından dikkat çekmektedir. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı yıllarına ait haritalar, Balkanlar ile Orta Doğu arasındaki haberleşme ve lojistik bağlantıların anlaşılmasına katkı sağlayacak önemli veriler sunmaktadır. Uzun yıllar uygun olmayan depolama koşullarında muhafaza edilen belgelerde meydana gelen fiziksel bozulmalar nedeniyle gerekli izinler alınarak restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi uzmanlarının katkılarıyla birlikte haritaların koruma ve onarım işlemleri tamamlanmıştır. Ardından dijital ortamda yüksek çözünürlüklü görselleri kalıcı olarak kayıt altına alınmaları sağlanmıştır.

Elde edilen bulgular, posta güzergâh haritalarının yalnızca haberleşme tarihinin değil, aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin idari yapılanması, ulaşım altyapısı ve bölgesel organizasyonunun incelenmesinde de önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. Restorasyon ve dijitalleştirme çalışmaları sonucunda hazırlanan harita kataloğu, kurumsal hafızanın korunmasına katkı sağlamanın yanı sıra posta tarihi, iletişim tarihi ve Osmanlı araştırmaları alanlarında yapılacak bilimsel çalışmalara yeni veri kaynakları sunmaktadır. Bu yönüyle çalışma, kültürel mirasın korunması ile bilimsel bilginin geliştirilmesini bir araya getiren örnek bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

Sizlere bu çalışmaların PTT Müzesi depolarından çıkarılarak korunma ve yayına hazırlanması aşamalarını sunacağım hususunu arz ederim.

Postal Service Route Maps: Documenting the Communication Network from the Ottoman Empire to the Republic

The foundations of the modern postal organization in the Ottoman Empire were laid with the Postal Regulation enacted in 1840, and this institutional structure continued to develop during the Republican period, becoming one of the fundamental components of the country's communications infrastructure. Route maps used in the operation of postal services constitute valuable historical sources not only because they illustrate transportation and communication networks, but also because they provide significant information on the administrative, economic, and social structure of their respective periods. The aim of this study is to evaluate the process of identifying, preserving, digitizing, and making available to researchers the postal route maps held in the inventory of the PTT Museum, a considerable number of which require restoration.

Within the scope of the study, maps, plans, sketches, and charts preserved in the museum's storage facilities were examined. It was determined that the majority consist of postal route maps, while the collection also includes military maps, telegraph network maps, and documents relating to early telephone services. Maps dating particularly from the early twentieth century are noteworthy for illustrating not only land, sea, and

railway postal routes, but also the geographical distribution of the telegraph network, which was regarded as the fastest communication system of the period. In addition, maps from the years of the First World War provide important data for understanding communication and logistical connections between the Balkans and the Middle East.

Due to the physical deterioration sustained by documents that had been kept for many years under unsuitable storage conditions, restoration work was undertaken after the necessary permissions had been obtained. During this process, the conservation and restoration of the maps were completed with the contributions of specialists from the Ottoman Archives of the Directorate of State Archives of the Presidency of the Republic of Türkiye. Subsequently, high-resolution digital images of the materials were produced and permanently preserved in digital form.

The findings demonstrate that postal route maps constitute an important source not only for the history of communications, but also for the study of the administrative organization, transportation infrastructure, and regional structure of the Ottoman Empire. The map catalogue prepared as a result of the restoration and digitization project contributes to the preservation of institutional memory while also providing new sources of data for scholarly research in the fields of postal history, communications history, and Ottoman studies. In this respect, the project may be regarded as an exemplary practice that brings together the preservation of cultural heritage and the advancement of scholarly knowledge.

In this presentation, I will introduce the stages through which these materials were retrieved from the storage facilities of the PTT Museum, preserved, restored, digitized, and prepared for publication.

Dr. Ceyhun Konak

PTT - ceyhunkonak@gmail.com

Osmanlı'dan Modern Türkiye'ye Kamu Görevlileri Örgütlenmesinin Sosyolojik ve Kurumsal Kökleri: PTT Teavün Sandıkları

Modern devlet yapısının inşasında kamu görevlileri, kurumsal yapının hem yürütücü hem de taşıyıcı unsurlarıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun modernleşme sürecinde Posta ve Telgraf Nezareti, sadece küresel bir haberleşme ağı değil, aynı zamanda kamu çalışanları arasında güçlü bir dayanışma kültürünün filizlendiği kurumsal bir odak noktası olmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı, Osmanlı posta memurlarının kurduğu teavün sandıklarını, Ferdinand Tönnies'in "Cemaat ve Cemiyet" (*Gemeinschaft und Gesellschaft*) nazariyesi, Turan Yazgan'ın sosyal güvenlik kuramı gibi doktrinler ışığında analiz etmektir.

Posta memurları arasındaki örgütlenme, Tönnies'in ifade ettiği "organik bağlılık" (cemaat) ruhunun, modern ve bürokratik bir yapı olan "cemiyet" içerisinde nasıl muhafaza edildiğinin özgün bir örneğini sunar. Mesleki risklerin yüksekliği ve kurumsal aidiyet duygusu, memurları geleneksel hayırseverliğin ötesine geçerek; hastalık, vefat ve emeklilik gibi sosyal risklere karşı kendi inisiyatifleriyle yardımlaşma sandıkları kurmaya itmiştir. Bu yapılar, Turan Yazgan'ın terminolojisiyle modern sosyal güvenliğin "munzam (tamamlayıcı) tedbirlerinin" Türkiye tarihindeki en erken ve kurumsal örneklerini oluşturmaktadır. Literatürde posta memurlarının, 1906'da İngiltere'de Sidney Buxton dönemindeki gelişmelerde veya 1880'li yıllarda ABD'deki ilk örgütlenme hareketlerinde olduğu gibi, dünya genelinde de kamu görevlileri sendikacılığının öncüleri olduğu kabul edilmektedir.

Her ne kadar Türkiye'deki sendikal tarih süreç içerisinde yasal ve kronolojik kesintilere uğramış olsa da, Posta ve Telgraf Nezareti bünyesindeki bu sandıklar, fiilî bir tekâmül silsilesinden ziyade, modern örgütlenme bilincine zemin hazırlayan çok güçlü bir tarihsel arka plan ve kurumsal miras teşkil etmiştir. Mukbil Özyörük ve Sabri Fehmi Ülgener gibi isimlerin bürokrasi ve memur zihniyeti üzerine vurguladığı "kurumsal kültür" ve "hak arama bilinci", posta teşkilatındaki bu sandıklar eliyle somutlaşmıştır. Çalışmada; "Posta ve Telgraf Memurini Teavün Sandığı Nizamnameleri" ve "Nezaret Salnameleri" gibi birincil kaynaklar ışığında, bu sandıkların Türkiye'deki kamu görevlisi dayanışma geleneğinin kurumsal kökenindeki rolü sosyal politika perspektifiyle tartışılacaktır.

The Sociological and Institutional Roots of Public Employee Organization from the Ottoman Empire to Modern Türkiye: The PTT Mutual Aid Funds

In the construction of the modern state, public officials constitute both the executive and sustaining elements of the institutional structure. During the modernization of the Ottoman Empire, the Ministry of Posts and Telegraphs (*Posta ve Telgraf Nezareti*) functioned not only as the center of an expanding communications network, but also as an institutional setting in which a strong culture of solidarity among public employees began to emerge.

The principal aim of this study is to analyze the "*teavün sandıkları*" established by Ottoman postal employees in light of such theoretical frameworks as Ferdinand Tönnies's distinction between *Gemeinschaft* and *Gesellschaft* and Turan Yazgan's theory of social security.

The organization that developed among postal employees offers a distinctive example of how the spirit of "organic solidarity" associated with *Gemeinschaft* could be preserved within *Gesellschaft*, a modern and bureaucratic form of social organization.

High levels of occupational risk, together with a strong sense of institutional belonging, encouraged postal employees to move beyond traditional forms of charity and to establish mutual aid funds on their own initiative in order to provide protection against social risks such as illness, death, and retirement. In Turan Yazgan's terminology, these structures may be regarded as among the earliest institutional examples in Turkish history of the "supplementary measures" (*munzam tedbirler*) associated with modern social security.

The literature generally recognizes postal employees as pioneers of public-sector unionism in various parts of the world, as illustrated by developments in Britain during Sidney Buxton's tenure in 1906 and by the earliest organizational movements in the United States in the 1880s.

Although the history of trade unionism in Türkiye was marked by legal and chronological interruptions, the mutual aid funds operating within the Ministry of Posts and Telegraphs should not be understood as part of a continuous and uninterrupted line of institutional evolution. Rather, they constituted a powerful historical background and institutional legacy that helped prepare the ground for the emergence of modern forms of collective organization.

The "institutional culture" and "consciousness of claiming rights" emphasized by scholars such as Mukbil Özyörük and Sabri Fehmi Ülgener in their discussions of bureaucracy and the mentality of civil servants found concrete expression in these mutual aid funds within the postal organization. Drawing on primary sources such as the *Regulations of the Mutual Aid Fund for Postal and Telegraph Employees* (*Posta ve Telgraf Memurini Teavün Sandığı Nizamnameleri*) and the ministry's official yearbooks (*Nezaret Salnameleri*), this study discusses, from the perspective of social policy, the role of these funds in the institutional origins of the tradition of solidarity among public employees in Türkiye.

Dr. Fatih Çil

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi - fatihcil1517@gmail.com

18. Yüzyıl Sicilleri Işığında Osmanlı Menzil Teşkilatı ve Kastamonu Örneği

Osmanlı menzil teşkilatı; devletin merkez ile taşra arasındaki haberleşme, askeri sevkiyat ve lojistik ağını tesis eden en hayati kurumlar arasında yer almaktadır. Bu çalışma, Osmanlı posta ve haberleşme sisteminin temel taşı olan menzil teşkilatının 18. yüzyıldaki yerel işleyişini, Kastamonu Şeriye Sicillerine yansıyan belgeler ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında kurumun mali yapısı, idari işleyişindeki iltizam usulü, muhasebe süreçleri ve sistemin güvenliğini tehdit eden suistimallere karşı geliştirilen merkezi stratejiler ele alınmıştır. Menzil-hanelerde devlet görevlilerinin ulaşımını sağlayan menzil beygirlerinin (bargir) tedarik ve bakımı yüksek maliyetler doğurmaktadır. 18. yüzyıl Kastamonu Şeriye Sicil kayıtları, bu giderlerin (kâtip, emin, kethüda ücretleri dâhil) bölgedeki yoksul haneler düşüldükten sonra kalan haneler arasında bölüştürüldüğünü (tevzi edildiğini) göstermekte; finansman yükünün doğrudan yerel halkın (reaya) üzerine yüklendiğini ortaya koymaktadır. İdari boyutta ise 18. yüzyılın sonlarına doğru menzil yönetiminin, altı aylık dönemler halinde yerel eşraf veya askeri sınıfa iltizam usulüyle ihale edildiği görülmektedir. Yapılan sözleşmelerde (temessük), menzilcileri aşırı yoğunluktan korumak adına belirli bir sayı üzerindeki beygir ihtiyacının vilayetçe karşılanması taahhüt edilmiştir. Sistemdeki bürokratik hiyerarşi ve muhasebe mantığı, ulakların kullandığı beygir ücretlerinin menzilcilerin elindeki akçeden mahsup edilmesi usulüyle işletilmiştir. Ayrıca, sistemin sunduğu ayrıcalıklardan usulsüz yararlanmak isteyen taşra görevlilerine ve şahıslara karşı, resmî belgesi (menzil ahkamı, tezkere, buyruldu) olmayanlara beygir verilmemesi ve ocak tatarları dışında tatar kisvesi/kalpağı kullanımının yasaklanarak, buna aykırı davrananların cezalandırılması gibi radikal güvenlik tedbirleri uygulanmıştır. Kastamonu Şeriye Sicillerindeki veriler; Osmanlı haberleşme ve posta altyapısının sürdürülebilirliği adına devletin, mali yükü adil dağıtmaya çalışırken yerel aktörlerin taahhütlerinden yararlandığını, bilgi, ulaşım ve haberleşme güvenliğini korumak için sıkı bir merkezi denetim ve kimlik kontrol mekanizması yürüttüğünü kanıtlamaktadır.

The Ottoman Menzil Organization in the Light of Eighteenth-Century Court Registers: The Case of Kastamonu

The Ottoman *menzil* organization was one of the most vital institutions through which the state maintained communications, military transportation, and logistical connections between the imperial center and the provinces. This study aims to examine the local operation of the *menzil* organization, which constituted a cornerstone of the Ottoman postal and communications system, during the eighteenth century through documents reflected in the Kastamonu Sharia Court Registers (*Şer'iyye Sicilleri*). The study addresses the institution's financial structure, the use of the *iltizam* system in its administration, its accounting procedures, and the central strategies developed to counter abuses that threatened the security of the system.

The procurement and maintenance of *menzil* horses (*bargir*), which were used to provide transportation for state officials at *menzil-hanes*, generated considerable expenses. Eighteenth-century records from the Kastamonu Sharia Court Registers indicate that these costs —including the wages of scribes, *emin*s, and *kethüda*s— were apportioned (*tevzi*) among the remaining households after impoverished households had been excluded, thereby placing the financial burden directly upon the local population. In administrative terms, by the late eighteenth century, the management of *menzil* stations appears to have been contracted out in six-month periods to members of the local notables or the military class under the *iltizam* system. The contracts (*temessük*) stipulated that, in order to protect *menzil* operators from excessive demands, the provincial administration would provide any number of horses required beyond a specified threshold.

The bureaucratic hierarchy and accounting logic of the system operated through the deduction of the fees for horses used by couriers from the funds held by *menzil* operators. In addition, stringent security measures were implemented against provincial officials and private individuals attempting to make unauthorized use of the privileges afforded by the system. Horses were not to be provided to those lacking official documentation, such as *menzil ahkâmı*, *tezkere*, or *buyruldu*. Likewise, the wearing of Tatar attire or the Tatar cap by anyone other than officially recognized *ocak* Tatars was prohibited, and those who violated these regulations were subject to punishment.

The evidence contained in the Kastamonu Sharia Court Registers demonstrates that, in order to ensure the sustainability of the Ottoman communications and postal infrastructure, the state sought both to distribute the financial burden equitably and to make use of the commitments of local actors. At the same time, it maintained strict mechanisms of central supervision and identity control in order to safeguard the security of information, transportation, and communications.

Prof. Dr. Yavuz Çorapçıoğlu

Texas A&M University - ycorapcioglu@gmail.com

İzmir'de Türk Posta Teşkilatının Evrimi

On altıncı ve on dokuzuncu yüzyıllar arasında İzmir, yaklaşık 2.000 kişilik mütevazı bir yerleşimden, nüfusu 200.000'i aşan büyük bir ticaret merkezine dönüşmüştür. Deniz ticaretinin sürekli artışı, İzmirli tüccarların yabancı limanlardaki muhataplarıyla iletişim kurabilmesi için resmî posta altyapılarının kurulmasını gerekli kılmıştır. 1748'de Avusturya Postası tarafından İzmir'de düzenli bir postane kurulmadan önce, tüccarlar yazışmalarını ulaştırmak için gemi kaptanlarına güvenmek zorundaydı. Bu durum, Doğu Akdeniz'de kurumsal iletişim ağlarının eksikliğini yansıtmaktadır.

Tanzimat döneminde devlet kurumlarını modernleştirmeye yönelik reformlar çerçevesinde, Osmanlı Devleti 1840'ta bir Posta Nezareti kurmuş ve İstanbul'da halka açık ilk resmî postaneyi açmıştır. Bu gelişmeden önce, kamuya açık herhangi bir posta hizmeti mevcut değildi; mevcut menzil sistemi yalnızca devletin ihtiyaçlarını karşılamaktaydı. Postanelerin kurulması, gerekli ücretin ödenmesi koşuluyla bireylerin de bu sistemi kullanarak yazışmalarını gönderebilmelerine imkân tanıyan önemli bir dönüşümü temsil etmiştir. Eylül 1842'de Babıâli, imparatorluğun İstanbul'dan sonra en önemli ikinci liman kenti olan İzmir'de bir postane açılmasına dair ferman yayımlamıştır. Bu çalışma, İzmir'deki Türk Posta Teşkilatının ilk yüzyıllık gelişimini incelemektedir. Çalışma, Osmanlı döneminden 1919 Mayıs'ına, 1919–1922 Eylül arasındaki Yunan işgali sürecine ve 1922 Eylül'ündeki Büyük Yangın sonrasından erken Cumhuriyet yıllarına kadar uzanan bir dönemi kapsamaktadır.

Araştırma, postanenin faaliyet gösterdiği fiziksel mekânların yanı sıra çeşitli operasyonel boyutları da ele almaktadır: posta taşıma yöntemleri, damga ve mühürlerin evrimi, yerel, yurt içi ve uluslararası hizmetler ve tarifeler, Birinci Dünya Savaşı'ndaki sansür uygulamaları ve 1923'e kadar kentte faaliyet gösteren yabancı posta idareleriyle rekabet. Ayrıca, Cumhuriyet'in ilk yıllarında benimsenen kurumsal ve işleyişe dair dönüşümleri de değerlendirilmektedir.

The Evolution of the Turkish Postal Organization in İzmir

Between the sixteenth and nineteenth centuries, İzmir developed from a modest settlement of approximately 2,000 inhabitants into a major commercial center with a population exceeding 200,000. The continuous expansion of maritime trade made the establishment of formal postal infrastructures increasingly necessary, enabling merchants in İzmir to communicate with their counterparts in foreign ports. Before the Austrian Post established a regular post office in İzmir in 1748, merchants had to rely on ship captains to deliver their correspondence. This situation reflected the absence of institutionalized communication networks in the Eastern Mediterranean.

As part of the Tanzimat-era reforms aimed at modernizing state institutions, the Ottoman Empire established the Ministry of Posts (*Posta Nezareti*) in 1840 and opened the first official post office accessible to the public in Istanbul. Prior to this development, no public postal service existed, as the existing *menzil* system served exclusively the needs of the state. The establishment of post offices therefore represented a significant transformation, allowing private individuals to make use of the postal system and send correspondence upon payment of the prescribed fees.

In September 1842, the Sublime Porte issued an imperial decree ordering the opening of a post office in İzmir, the empire's second most important port city after Istanbul. This study examines the development of the Turkish postal organization in İzmir during its first century. It covers the period from the Ottoman era to May 1919, the Greek occupation between May 1919 and September 1922, and the years following the Great Fire of September 1922 through the early Republican period.

The study examines not only the physical premises in which the post office operated, but also a range of operational dimensions, including methods of mail transportation, the evolution of postal markings and seals, local, domestic, and international services and tariffs, censorship practices during the First World War, and competition with foreign postal administrations operating in the city until 1923. It also evaluates the institutional and operational transformations adopted during the early years of the Republic.

Doç. Dr. Ahmet Gülenç

Trabzon Üniversitesi - ahmetglnc@gmail.com

Diyarbekir Postahanesi: Kuruluş, Teşkilat ve Rota

Osmanlı Devleti'nde modernleşme ve merkezîleşme politikaları ekseninde hayata geçirilen uygulamalarından biri de posta teşkilatının kurulmasıdır. Bu çalışmada, Doğu Anadolu ve Yukarı Mezopotamya'nın stratejik haberleşme merkezi olan Diyarbekir Postahanesi'nin kuruluş süreci, teşkilat yapısı ve posta rotalarını ele almaktadır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) fonlarından elde edilen birinci elden vesikalar ve döneme ait devlet ve vilayet salnâmelerinde yer alan veriler ışığında hazırlanan çalışma, geleneksel menzil sisteminden modern posta idaresine geçişin Diyarbekir'deki yansımalarına odaklanmaktadır. İstanbul-Halep-Bağdat hattını birbirine bağlayan bölgesel iletişim rotalarında kilit bir düğüm noktası işlevi üstlenen Diyarbekir Postahanesi, yalnızca ticari ve resmi yazışmaları aktaran lojistik bir üs değil aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin taşrada merkezi otoriteyi, asayişi ve bilgi akışını sağlama stratejisinde hayati bir öneme sahiptir.

The Diyarbekir Post Office: Establishment, Organization, and Routes

One of the initiatives implemented within the framework of the Ottoman Empire's policies of modernization and centralization was the establishment of the postal organization. This study examines the foundation, institutional structure, and postal routes of the Diyarbekir Post Office, which functioned as a strategic communications center in Eastern Anatolia and Upper Mesopotamia. Drawing on primary-source documents preserved in the Ottoman Archives of the Presidency of the Republic of Türkiye (BOA), together with data contained in contemporary state and provincial yearbooks (*salnâmes*), the study focuses on the local manifestations in Diyarbekir of the transition from the traditional *menzil* system to a modern postal administration.

Serving as a key nodal point within the regional communications routes linking Istanbul, Aleppo, and Baghdad, the Diyarbekir Post Office was not merely a logistical center for the transmission of commercial and official correspondence. It also occupied a vital place in the Ottoman state's broader strategy to maintain central authority, public order, and the circulation of information in the provinces.

Dr. Zekirja Shabani

Institute of Albanology - zekirjash2@gmail.com

Kosova Vilayeti'nde Posta Teşkilatının Gelişimi (1877-1912)

Bu çalışma, 1877–1912 yılları arasında Kosova Vilayeti'ndeki posta teşkilatının yapısı ve işleyişini Osmanlı Arşivi'nde yer alan posta idaresine ve vilayetin resmî yazışmalarına ait belgeler temelinde incelemektedir. Araştırma; Üsküp, Priştine, Prizren, Mitroviçe, İpek, Gilan ve Yenipazar gibi önemli idarî ve ticari merkezlerde posta ağının gelişimine odaklanarak, posta teşkilatının kurumsal yapısını, personel tayinlerini, posta taşımacılığını ve sistemin işleyişinde karşılaşılan sorunları analiz etmektedir. Arşiv belgeleri, posta sisteminin Osmanlı taşra idaresinin temel unsurlarından biri olduğunu ve merkez ile taşra arasındaki idarî iletişimde önemli bir işlev üstlendiğini göstermektedir. Belgelerde posta soygunları, dağıtım gecikmeleri, haberleşme hatlarının tahribi, personel yetersizliği ve taşra bölgelerinde posta taşımacılığına ilişkin sorunlar dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu kaynaklar, Osmanlı yönetiminin posta hizmetlerini geliştirme ve taşradaki idarî denetimi güçlendirme çabalarını da yansıtmaktadır. Çalışma, Osmanlı arşiv belgelerinin tarihsel-kurumsal ve karşılaştırmalı analizi yöntemiyle hazırlanmış olup, posta teşkilatının Kosova Vilayeti'nde Osmanlı idarî modernleşmesindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır.

The Development of the Postal Organization in the Kosovo Province (1877–1912)

This study examines the structure and operation of the postal organization in the Province of Kosovo between 1877 and 1912 on the basis of documents preserved in the Ottoman Archives, particularly records relating to the postal administration and the province's official correspondence. Focusing on the development of the postal network in major administrative and commercial centers such as Üsküb, Priştine, Prizren, Mitroviçe, İpek, Gilan, and Yenipazar, the study analyzes the institutional structure of the postal organization, personnel appointments, mail transportation, and the problems encountered in the functioning of the system.

The archival documents demonstrate that the postal system constituted one of the principal components of Ottoman provincial administration and played an important role in administrative communication between the imperial center and the provinces. The records draw particular attention to postal robberies, delays in delivery, damage to communication lines, personnel shortages, and difficulties associated with mail transportation in provincial areas. At the same time, these sources also reflect the Ottoman administration's efforts to improve postal services and strengthen administrative control in the provinces.

Employing a historical-institutional and comparative analysis of Ottoman archival documents, this study aims to elucidate the role of the postal organization in the process of Ottoman administrative modernization in the Province of Kosovo.

George Thomareis

Greek Philatelic Federation - thomareis@gmail.com

Selanik'in Posta Tarihi

Bu sunumun konusu, Selanik'te posta hizmetlerinin, 15. yüzyıldaki Osmanlı fethinden başlayarak yaklaşık 1920 yılına kadar geçirdiği gelişimdir. İncelenen dönem, kapitülasyonların sona ermesi, yabancı postanelerin kapatılması ve Yunan devlet egemenliğinin tesis edilmesiyle son bulmaktadır.

17. yüzyılın sonlarından, özellikle de 18. yüzyıldan itibaren Venedikli ve Cenevizli tüccarların ekonomik ve diğer alanlardaki hâkimiyetinin belirginleştiği bir süreçte Selanik, aynı zamanda Balkan hinterlandına açılan başlıca giriş limanlarından biri hâline gelmiştir. 19. yüzyıl ise Osmanlı İmparatorluğu'nun yeniden yapılandırılmasını amaçlayan Tanzimat'ın reformist politikalarıyla karakterize edilmektedir. Bu politikalar, imparatorluğun toprak bütünlüğünü korumak ve ekonomik gelişimini sağlamak amacıyla çeşitli modernleşme girişimlerini kapsamaktaydı. Tanzimat döneminde Selanik hızlı bir gelişme göstermiştir. 19. yüzyılın son çeyreğinde yaklaşık 120.000 kişilik çok uluslu bir nüfusa sahip olan şehir ekonomik bakımdan gelişmiş; ilerici nitelikteki yönetimiyle, çözülme sürecindeki Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal ve anayasal reform mücadelesinin ön saflarında yer almıştır.

Selanik'in 19. yüzyıldaki gelişimi; ulaşım, ticaret, yazışma ve posta hizmetlerindeki ilerlemeler sayesinde dünya genelinde insan iletişiminin olağanüstü ölçüde genişlediği bir döneme rastlamıştır. Bu durum, kapitülasyon rejimiyle, yani Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli şehirlerinde yabancı işletmelerin ve dolayısıyla yabancı postanelerin faaliyet göstermesine imkân tanıyan özel hukukî statüyle birleştiğinde, Selanik'in posta tarihini araştırmacılar, filatelistler ve dönemin tarihçileri açısından son derece ilgi çekici bir konu hâline getirmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısından 1914 yılına kadar Selanik'te toplam 10 yabancı postane faaliyet göstermiş; bu postaneler kendi ülkelerinin mevzuatını, ücret tarifelerini, posta pullarını ve mühürlerini kullanmıştır. Sunumda, Selanik posta hizmetlerinin gelişimi ve işleyişi bakımından önem taşıyan olaylar, dönüm noktaları, kararlar ve değişiklikler büyük ölçüde kronolojik bir sıra içinde ele alınacaktır. Ayrıca posta hizmetlerindeki gelişmeler, dönemin gerçek tarihsel bağlamı içerisinde; önemli siyasî ve toplumsal olaylar, ekonomik ve ticarî gelişmeler ile sosyal dönüşüm süreçleriyle ilişkilendirilerek değerlendirilecektir.

Postal History of Thessaloniki

The subject of this presentation is the evolution of the Postal Services in Thessaloniki from the years of the Ottoman conquest, in the 15th century, until approximately 1920, with the end of the capitulations, the closure of foreign post offices and the dominance of the Greek state.

Since the late 17th and mainly from the 18th century, a period of economic (and not only) dominance of the Venetian and Genovese merchants, but Thessaloniki has also been the main port of entry to the Balkan hinterland. The 19th century is characterized by the reformist policy of Tanzimat, which aimed to reorganize the Ottoman Empire, and included various efforts to modernize the Empire in order to ensure its territorial integrity and economic development. During the Tanzimat era, Thessaloniki experienced rapid growth. With a multinational population of approximately 120,000 inhabitants during the last quarter of the 19th century, the city flourished economically, and, with a progressive administration, was at the forefront of the struggle for social and constitutional reforms of the decaying Ottoman Empire.

The development of the city during the 19th century coincided with the enormous development of human communication worldwide, through transport, trade, correspondence and the development of postal services. This fact, combined with the regime of capitulations —the special legal status that allowed the operation of foreign businesses— and therefore post offices - in various cities of the Ottoman Empire, makes the postal history of Thessaloniki a very attractive topic, certainly for the researcher, the philatelist and the historian of the era. In Thessaloniki, during the 2nd half of the 19th century and until 1914, a total of 10 foreign post offices operated, using the legislation, fees, and stamps and seals of their countries of origin. The presentation will show the important events, moments, decisions, and changes in the development and operation of the Postal Services of Thessaloniki, for the most part, in chronological order. Furthermore, it relates the development of the Postal Services to the real history of the era, namely the important events, the economic and commercial development, and the social evolution.

Francisc Ambrus

Filateli Akademisi - franambrus@yahoo.com

19. Yüzyılda Tuna Prenslikleri Üzerinden Bâbıâli ile Posta Trafiği

Romanya Prenslikleri, "İpek Yolu" ile bağlantılı önemli ticaret güzergâhları üzerinde yer almaları nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu, Rus İmparatorluğu ve Habsburg Monarşisi gibi büyük imparatorluk ve güçlerin rekabet ettiği stratejik bakımdan değerli bölgeler hâline gelmiştir. Tekrarlanan işgaller, yabancı hâkimiyeti, haraç ödemeleri ve siyasî bağımlılık, bu prensliklerin ekonomilerini zayıflatmış ve bağımsız kurumlar oluşturma kapasitelerini sınırlamıştır. Siyasî ve ekonomik yapıları, özerk bir modernleşme sürecinden ziyade güçlü dış etkiler altında şekillenmiştir.

Prenslikler içerisindeki posta sistemi ise uzun süre yetersiz ve ilkel bir düzeyde kalmıştır. İki devletin 1859 yılında Alexandru Ioan Cuza idaresinde birleşmesinden önce, uluslararası posta hizmetlerinin büyük bölümü bölge üzerinden ya da çevresinden faaliyet gösteren yabancı posta ağları tarafından yürütülmekteydi.

Bu çalışma, Tuna Prenslikleri toprakları üzerinden Babıâli'den Batı'ya doğru gerçekleştirilen posta transitini, hem su yolları hem de kara güzergâhları üzerinden incelemektedir. Bazı posta ve karantina istasyonlarının nispeten az bilinen tarihi, 19. yüzyılın ilk yarısında önemli tarihsel ve jeopolitik gelişmelerin şekillendirdiği çalkantılı bir dönemin daha geniş çerçevede anlaşılmasına katkı sunmaktadır. Kırım Savaşı, geçici Avusturya ve Rus işgalleri, iki Tuna Prensliği'nin birleşmesi, Osmanlı-Rus Savaşı ve Dobruca'nın Romanya'ya katılması, dönemin posta tarihi üzerinde önemli izler bırakmıştır.

Kuzey Dobruca'daki Avusturya, Fransız ve Osmanlı posta idareleri tarafından yürütülen posta trafiği, son derece ilgi çekici olmakla birlikte araştırılması güç bir alan oluşturmaktadır. Bu çalışma, birbiriyle bağlantılı söz konusu gelişmeleri birlikte ele alarak bölgenin posta tarihine yeni bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır.

Romanya'nın Evrensel Posta Birliği'ne (UPU) katılması ve 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Kuzey Dobruca'yı yeniden kazanmasının ardından ülkenin posta tarihi; modernleşme ve uluslararası sisteme daha güçlü biçimde entegrasyonla karakterize edilen yeni bir döneme girmiştir.

Postal Traffic with the Sublime Porte Through Danubian Principalities in the 19th Century

Because the Romanian Principalities lay along important trade routes connected to the "Silk Road," they became strategically valuable territories contested by major empires and powers such as the Ottoman Empire, the Russian Empire, and the Habsburg Monarchy. Repeated occupations, foreign domination, tribute payments, and political dependence weakened their economies and limited their ability to create independent institutions. Their political and economic systems developed under strong foreign influence rather than through autonomous modernization. The postal system inside the Principalities remained poorly developed ("rudimentary"). Before the union of the two states in 1859 under Alexandru Ioan Cuza, most international mail services were handled by foreign postal networks operating through or around the region. This study examines postal transit through the territory of the Danubian Principalities, from the Sublime Porte to the West, both along waterways and overland routes. The lesser-known history of several post and quarantine offices contributes to a broader understanding of a turbulent era shaped by major historical and geopolitical events during the early nineteenth century. The Crimean War, the temporary Austrian and Russian occupations, the union of the two Danubian Principalities, the Russo-Turkish War, and the incorporation of Dobrogea into Romania all left a significant imprint on the postal history of the period. Postal traffic in Northern Dobrogea, carried by the Austrian, French, and Ottoman postal services, represents a fascinating yet demanding field of research. By bringing together these interconnected developments, this study opens a new chapter in the postal history of the region. After the country joined the Universal Postal Union (UPU) and regained Northern Dobruja following the Russo-Turkish War of 1877–1878, Romania's postal history entered a new phase marked by modernization and stronger international integration.

Dr. Ergün Hasanoğlu – Dr. Yunus Güler

Bağımsız Araştırmacı - ergunhasanoglu39@gmail.com

Osmanlı Devleti'nin Diplomatik Kriz Yönetimi ve Sorun Çözme Kapasitesi: Sirkeci-Cisr-i Mustafapaşa Hattında Yabancı Posta Çantaları Meselesi (1892-1893)

Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılın son çeyreğinde haberleşme altyapısını modernleştirmek amacıyla demiryolu hatları üzerinde seyyar posta merkezleri tesis ederek posta taşımacılığını daha hızlı ve düzenli bir yapıya kavuşturmuştur. 1888 yılında hizmete giren Sirkeci-Cisr-i Mustafapaşa hattı, kısa sürede Osmanlı Devleti ile Avrupa arasındaki uluslararası posta trafiğinin başlıca güzergâhlarından biri hâline gelmiştir. Bu stratejik konum, yaşandığı öne sürülen bazı olayların sıradan bir vakayı aşarak uluslararası bir meseleye dönüşmesine de sebep olmuştur. Bu çalışma, 1892-1893 yıllarında Sirkeci-Cisr-i Mustafapaşa demiryolu hattında taşınan yabancı posta çantalarının açıldığı ve bazı gönderilerin kaybolduğu yönündeki iddiaların neden olduğu diplomatik krizi incelemektedir. Esasen posta güvenliğine ilişkin bir sorun olarak patlak veren olay, Avusturya-Macaristan ve Fransa başta olmak üzere çeşitli Avrupa devletlerinin Babıali nezdinde girişimlerde bulunmalarıyla uluslararası boyut kazanmıştır. Yabancı devletler, posta emniyetini sağlayamadığını ileri sürerek Osmanlı makamları üzerinde diplomatik baskı oluşturmuşlardır. Böylece haberleşme güvenliği meselesi devletler arası ilişkileri etkileyen bir krize evrilmiştir. Çalışmada, söz konusu krizin ortaya çıkış süreci, yabancı devletlerin talepleri ve Osmanlı hükûmetinin bu taleplere verdiği tepkiler ele alınmaktadır. Sultan II. Abdülhamid'in emriyle başlatılan soruşturmalar, yürütülen idari ve adli işlemler ile diplomatik temaslar üzerinden Osmanlı Devleti'nin uluslararası baskılar karşısında kriz yönetimi ve sorun çözme kapasitesi değerlendirilmektedir. En nihayetinde çalışma, posta güvenliği ekseninde meydana gelen bir anlaşmazlığın nasıl diplomatik bir krize dönüştüğünü ve Osmanlı Devleti'nin bu krizi idare etme yöntemlerini göstererek posta tarihi ile diplomasi tarihinin kesişim noktasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

The Ottoman Empire's Capacity for Diplomatic Crisis Management and Problem-Solving: The Issue of Foreign Mailbags on the Sirkeci–Cisr-i Mustafapaşa Line (1892-1893)

In the final quarter of the nineteenth century, the Ottoman Empire sought to modernize its communications infrastructure by establishing mobile postal offices along railway lines, thereby making the transportation of mail faster and more regular. The Sirkeci–Cisr-i Mustafapaşa line, which entered service in 1888, soon became one of the principal routes for international postal traffic between the Ottoman Empire and Europe. Owing to this strategic position, certain incidents alleged to have occurred along the line quickly developed beyond the scope of an ordinary case and assumed an international dimension.

This study examines the diplomatic crisis triggered by allegations that foreign mailbags transported along the Sirkeci–Cisr-i Mustafapaşa railway line in 1892–1893 had been opened and that some postal items had gone missing. What initially emerged as a problem concerning postal security acquired an international character when several European powers, particularly Austria-Hungary and France, made representations to the Sublime Porte. Claiming that the Ottoman authorities had failed to ensure the security of the mails, these states exerted diplomatic pressure on the Ottoman government. As a result, the issue of communications security evolved into a crisis affecting interstate relations.

The study analyzes the emergence of the crisis, the demands put forward by foreign governments, and the responses of the Ottoman government to these demands. Through an examination of the investigations initiated on the orders of Sultan Abdülhamid II, the administrative and judicial proceedings that followed, and the diplomatic contacts conducted during the crisis, the study evaluates the Ottoman Empire's capacity for crisis management and dispute resolution in the face of international pressure.

Ultimately, the study aims to contribute to the intersection of postal history and diplomatic history by demonstrating how a dispute centered on postal security developed into a diplomatic crisis and by examining the methods through which the Ottoman Empire sought to manage and resolve it.

Dr. Ali İhsan Aydın

Yalova Üniversitesi - aydinnaliihsan@gmail.com

Filistin'de Osmanlı Modern Posta Teşkilatının Kurulması ve Posta Hizmet Ağının Yaygınlaştırılması

Osmanlı Devleti'nde haberleşme hizmetleri uzun süre ulak ve menzil sistemi aracılığıyla yürütülmüş, Tanzimat sonrasında Posta Nezareti'nin kurulmasıyla birlikte modern posta teşkilatı oluşturularak imparatorluğun taşra bölgelerine yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Filistin, stratejik konumu, uluslararası ticaret yolları üzerindeki yeri ve Avrupa devletlerinin artan siyasi ve ekonomik ilgisi nedeniyle bu dönüşümün en dikkat çekici coğrafyalarından birini teşkil etmektedir. Özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yabancı devletlerin kapitülasyonlardan yararlanarak bölgede posta teşkilatları kurmaları, haberleşme alanını uluslararası rekabetin önemli bir parçası hâline getirmiştir. Bu süreç, Osmanlı yönetimini Filistin'deki modern posta hizmetlerini daha sistemli ve yaygın bir biçimde geliştirmeye sevk etmiştir.

Bu çalışma, Kudüs, Akka ve Nablus sancakları ile bu sancaklara bağlı kazalarda modern posta teşkilatının kuruluşunu ve yaygınlaşmasını Osmanlı arşiv belgeleri, vilayet salnameleri ve diğer kaynaklar ışığında incelemektedir. Araştırmada posta merkezlerinin kuruluşu, posta güzergâhlarının oluşturulması, ulaşım altyapısıyla ilişkisi, posta şubelerinin açılması ve telgraf ağının genişlemesi birlikte değerlendirilerek haberleşme altyapısının taşradaki kurumsal gelişimi ortaya konulacaktır. Ayrıca Kudüs örneği üzerinden yabancı postahanelerin faaliyetleri karşısında Osmanlı yönetiminin yeni şubeler açması, hizmet ağını genişletmesi ve posta hizmetlerini daha erişilebilir hâle getirmesi analiz edilecektir.

Çalışma, Filistin'de posta teşkilatının gelişimini yalnızca haberleşme tarihinin bir parçası olarak değil, Osmanlı Devleti'nin taşrada merkezî otoriteyi güçlendirme, idarî bütünleşmeyi sağlama ve yabancı nüfuzuna karşı kurumsal kapasitesini artırma çabalarının önemli bir unsuru olarak değerlendirmektedir. Bu yönüyle araştırma, Osmanlı modernleşmesinin Filistin'deki yansımalarını haberleşme altyapısı üzerinden açıklamayı amaçlamaktadır.

The Establishment of the Modern Ottoman Postal Organization in Palestine and the Expansion of the Postal Service Network

For a considerable period, communication services in the Ottoman Empire were conducted through the courier and *menzil* systems. Following the Tanzimat reforms, however, the establishment of the Ministry of Posts (*Posta Nezareti*) marked the creation of a modern postal organization, which gradually began to expand into the provinces of the empire. Palestine constituted one of the most significant regions in which this transformation took place, owing to its strategic location, its position along international trade routes, and the growing political and economic interest of European powers. Particularly from the second half of the nineteenth century onward, the establishment of foreign postal networks in the region under the privileges granted by the capitulations transformed communications into an important arena of international competition. This development prompted the Ottoman administration to expand and systematize modern postal services in Palestine.

This study examines the establishment and expansion of the modern postal organization in the *sanjaks* of Jerusalem, Acre, and Nablus, as well as in the districts (*kazas*) subordinate to them, on the basis of Ottoman archival documents, provincial yearbooks (*vilayet salnameleri*), and other relevant sources. By considering together the establishment of postal centers, the formation of postal routes, their relationship with transportation infrastructure, the opening of postal branches, and the expansion of the telegraph network, the study seeks to trace the institutional development of communications infrastructure in the provinces. Focusing particularly on the case of Jerusalem, it also analyzes the Ottoman administration's response to the activities of foreign post offices through the opening of new branches, the expansion of its service network, and efforts to make postal services more accessible.

The study approaches the development of the postal organization in Palestine not merely as a chapter in the history of communications, but also as an important component of the Ottoman state's efforts to strengthen central authority in the provinces, promote administrative integration, and enhance its institutional capacity in response to foreign influence. From this perspective, the study aims to elucidate the manifestations of Ottoman modernization in Palestine through the development of communications infrastructure.

Dr. Burcu Kurt

İstanbul Teknik Üniversitesi - kurtburcu@yahoo.com

Osmanlı Posta Teşkilatında Alternatif Bir Ulaşım Modeli: Şam-Bağdad Hecin Postası

Osmanlı Devleti'nde haberleşme uzun süre yalnızca resmî yazışmaların taşınmasına dayalı olarak menzilhaneler ve tatarlar aracılığıyla ulak sistemi çerçevesinde yürütülmüş, sivil haberleşme ise tüccarlar ve kervanlar aracılığıyla sağlanmıştır. 19. yüzyılda modernleşme hareketlerinin etkisiyle, II. Mahmut döneminde Avrupa örneklerine benzer şekilde sivillere de hizmet verecek modern bir posta teşkilatı kurma fikri ortaya çıkmış; Tanzimat'ın ilanıyla 1840 yılında Posta Nezareti kurulmuş ve devlet, halkın da yararlanabileceği düzenli bir posta sistemi oluşturmaya başlamıştır. Ancak Osmanlı coğrafyasının genişliği ve farklı iklim şartları nedeniyle bazı bölgelerde alternatif ulaşım yöntemlerine ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda 1881 yılında Şam-Bağdat Hecin Postası kurulmuştur. Şam ile Bağdat arasındaki kısa fakat zorlu çöl güzergâhında beygir yerine hecin adı verilen hızlı ve dayanıklı deve türleri tercih edilmiştir. Posta hizmetinde hecinlerin kullanımı, az su ve yiyecekle uzun mesafeler kat edebilmeleri sayesinde çöl şartlarında haberleşmenin daha hızlı ve düzenli şekilde sağlanmasına imkân vermiştir. Şam-Bağdat Hecin Postası'nın kuruluşunda, iki önemli ticaret merkezi arasındaki iletişimi hızlandırmanın yanı sıra bölgede faaliyet gösteren yabancı posta teşkilatlarının etkisini kırma düşüncesi de etkili olmuştur. Şam-Bağdat hecin postası, hattın geçtiği çöl bölgelerinde güvenlik sorunları ve aşiret saldırıları gibi riskler nedeniyle Şam ve Bağdad'da muntazam postane bulunmasına rağmen iltizam yani ihale usulüyle işletilmiştir. Devlet, hattın işletmesini bölge şartlarını bilen ve aşiretlerle ilişki kurabilen kişilere vererek hem güvenlik sorunlarını azaltmayı hem de posta hizmetinin sürekliliğini sağlamayı amaçlamıştır. Bu tebliğ, Şam-Bağdat Hecin Postası'nın kuruluşunu, işleyişini, hattın zaman içerisindeki dönüşümünü ve Osmanlı haberleşme sistemi içerisindeki önemini mercek altına alacaktır.

An Alternative Transportation Model in the Ottoman Postal Organization: The Damascus-Baghdad Camel Post

For a long period, communications in the Ottoman Empire were conducted within the framework of the courier system, whereby official correspondence was transported through *menzilhane*s and Tatar couriers, while civilian communications were largely maintained through merchants and caravans. Under the influence of nineteenth-century modernization efforts, the idea of establishing a modern postal organization that would also serve civilians emerged during the reign of Mahmud II, following European models. With the proclamation of the Tanzimat, the Ministry of Posts (*Posta Nezareti*) was established in 1840, and the state began to create a regular postal system accessible to the general public. However, the vast geographical extent of the Ottoman Empire and its diverse climatic conditions necessitated alternative means of transportation in certain regions.

In response to this need, the Damascus-Baghdad *Hecin* Post was established in 1881. Along the relatively short but difficult desert route between Damascus and Baghdad, fast and resilient camels known as *hecin* were preferred to horses. Their ability to travel long distances with limited water and food made it possible to provide faster and more regular communications under desert conditions. The establishment of the Damascus-Baghdad *Hecin* Post was motivated not only by the desire to accelerate communications between two major commercial centers, but also by an effort to counter the influence of foreign postal organizations operating in the region.

Despite the existence of regular post offices in Damascus and Baghdad, the Damascus-Baghdad *Hecin* postal service was operated under the *iltizam*, or contracting, system because of security risks along the desert route, including tribal attacks. By entrusting the operation of the route to individuals familiar with local conditions and capable of maintaining relations with tribal groups, the state sought both to reduce security risks and to ensure the continuity of postal services.

This paper examines the establishment and operation of the Damascus–Baghdad *Hecin* Post, the transformation of the route over time, and its significance within the broader Ottoman communications system.

Dr. Ahmet Ercivan

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi - ahmetercivan@ibu.edu.tr

Osmanlı Devleti'nde Yemen'de Haberleşme ve Otoritenin Sağlanması

Tarih boyunca insan çeşitli gerekçelerle başka yerlerde yaşayan başka insanlarla haberleşme ihtiyacı duymuş ve bunu farklı yöntemlerle sağlamıştır. Haberleşme sadece haberin veya emanetin bir yerden başka bir yere taşınması açısından değil, aynı zamanda istihbarat faaliyetleri açısından da önem taşımıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk devirlerden itibaren ulak sistemi ile haberleşme faaliyetleri yürütülmüştür. Bu sayede ulaklar her zaman ayrıcalıklı bir konumda olmuşlardır. Ancak bu durum beraberinde birçok sıkıntıyı da getirmiştir. Özellikle ulakların keyfi davranışları pek çok kez şikâyet konusu olmuştur. Bu sebeple ulak sistemi zamanla menzilhane sistemine dönüşmüştür. Tanzimat ile birlikte Avrupa'da olduğu gibi modern bir posta teşkilatı kurulmuştur.

Yemen 1538'de Osmanlı hakimiyetine girmesine rağmen, devlete karşı çok sayıda isyanın çıktığı bir yer olmuştur. Bu isyanların ortaya çıkışı mezhep temelli olduğu gibi aşiret sisteminin ve coğrafyanın etkisi büyüktür. Yemen'in payitahta en uzak yerlerden birisi olması buradaki haberleşmenin önemini artırmıştır. Özellikle 19. yüzyılda ortaya çıkan isyanların haber alınmasında ve isyanlara karşı alınacak tedbirlerde posta ve telgraf teşkilatı büyük bir öneme sahip olmuştur.

Arşiv belgeleri Yemen'de posta ve telgraf teşkilatının kuruluşu, işleyişi ve merkezî otoritenin nasıl sağlandığı hakkında önemli bilgiler vermektedir. Çalışmanın temel hareket noktası, Yemen'de posta teşkilatının kurulmasına ve Cidde-Hudeyde, Hudeyde-Kamran, Hacur, Kataba-Taiz gibi hatlarda telgraf bağlantılarının tesisine dair belgelerdir. Bu belgeler üzerinden posta ve telgrafın yalnızca teknik bir haberleşme hizmeti değil; idarî denetim, güvenlik, askerî sevkiyat, liman bağlantıları ve taşra yönetiminin güçlendirilmesi bakımından önemli bir araç olduğu ortaya konulacaktır. Böylece Yemen'de haberleşme altyapısının, devletin uzak bir vilayette otorite kurma ve sürdürme siyasetinin ayrılmaz bir parçası olduğu değerlendirilecektir.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Ahmed Muhtar Paşa komutasındaki Osmanlı kuvvetleri Yemen'in önemli bir bölümünde yeniden hâkimiyet sağlamıştır. Askerî başarıların ardından bölgede geniş kapsamlı bir idarî teşkilatlanmaya gidilmiştir. Bu süreçte hükümet konakları inşa edilmiş, posta ve telgraf hizmetleri yaygınlaştırılmış, yollar, iskeleler ve limanlar yapılmış, ayrıca eğitim ve sağlık alanındaki yatırımlara öncelik verilmiştir. Belgelerden anlaşıldığına göre Yemen'de modern posta sisteminin kurulması için çalışmalar 1871 tarihinde Ahmet Muhtar Paşa'nın girişimleri ile başlamış ve 1872 tarihinde tamamlanmıştır. Ahmed Muhtar Paşa'nın teklifleri, posta hizmetlerinin resmî yazışmaların ötesine geçirilerek halkın ve tüccarların kullanımına açılmasını, posta pullarının uygulanmasını, düzenli posta hatlarının kurulmasını ve İstanbul-Yemen arasındaki iletişimin güçlendirilmesini hedeflemektedir.

İstanbul'dan gönderilecek mektuplar Avusturya Lloyd (Nemçe) vapurları ve Hidiviyet-i Mısriyye Kumpanyası vapurları aracılığıyla taşınmıştır. Bu durum, Osmanlı posta ağının Yemen'e uzanmasında uluslararası ve bölgesel deniz ulaşım hatlarından yararlanıldığını göstermektedir. Posta teşkilatının kurulması, yalnızca haberleşme hizmeti olarak değil, Osmanlı merkezîleşme politikasının bir unsuru olması açısından önemlidir. Bu amaçla çeşitli güzergahlar arasında telgraf hatları da oluşturulmuştur. Osmanlı Devleti, Yemen'de askerî hâkimiyetin ardından haberleşme altyapısını da tesis ederek modern devlet mekanizmasının önemli unsurlarından birini bölgeye taşımayı hedeflemiştir.

Communication and the Establishment of Authority in Ottoman Yemen

Throughout history, people have needed to communicate with others living in distant places for a variety of reasons and have developed different methods to meet this need. Communication was important not only for transmitting news or entrusted items from one place to another, but also for intelligence gathering. From the early periods of the Ottoman Empire, communications were conducted through the courier system. As a result, couriers occupied a privileged position within the administrative structure. This situation, however, also generated a number of problems, and the arbitrary conduct of couriers frequently became the subject of complaints. For this reason, the courier system gradually evolved into the *menzilhane* system. With the

Tanzimat reforms, a modern postal organization was established in a manner comparable to contemporary European models.

Although Yemen came under Ottoman rule in 1538, it remained a region in which numerous rebellions broke out against the state. While some of these uprisings had sectarian dimensions, tribal structures and geographical conditions also played a major role in their emergence. Yemen's location as one of the most distant regions from the imperial capital further increased the importance of communications. Particularly during the nineteenth century, the postal and telegraph organizations became crucial both for receiving information about rebellions and for determining the measures to be taken against them.

Archival documents provide important information on the establishment and operation of the postal and telegraph organizations in Yemen and on the mechanisms through which central authority was maintained. The principal point of departure for this study is a body of documents concerning the establishment of the postal organization in Yemen and the construction of telegraph connections along routes such as Jeddah-Hudaydah, Hudaydah-Kamaran, Hajur, and Qataba-Taiz. On the basis of these documents, the study demonstrates that the post and telegraph were not merely technical communication services, but also important instruments of administrative control, security, military transportation, port connectivity, and the strengthening of provincial administration. In this respect, Yemen's communications infrastructure is evaluated as an integral component of the Ottoman state's policy of establishing and maintaining authority in a distant province.

From the second half of the nineteenth century onward, Ottoman forces under the command of Ahmed Muhtar Pasha re-established control over a considerable part of Yemen. Following these military successes, an extensive process of administrative reorganization was undertaken in the region. Government buildings were constructed, postal and telegraph services were expanded, roads, piers, and ports were built, and investments in education and healthcare were prioritized. According to the archival evidence, initiatives to establish a modern postal system in Yemen began in 1871 under Ahmed Muhtar Pasha and were completed in 1872. His proposals aimed to extend postal services beyond official correspondence and make them available to the public and merchants, introduce postage stamps, establish regular postal routes, and strengthen communications between Istanbul and Yemen.

Letters dispatched from Istanbul were transported by vessels operated by Austrian Lloyd and the Khedivial Egyptian Company. This indicates that the extension of the Ottoman postal network to Yemen relied on both international and regional maritime transportation routes. The establishment of the postal organization was significant not only as a communications service, but also as an instrument of Ottoman centralization policy. For this purpose, telegraph lines were also established between various routes and settlements. Following the consolidation of military control in Yemen, the Ottoman state sought to establish a communications infrastructure that would extend one of the essential mechanisms of the modern state into the region.

Oral Avcı

Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği - oavci60@gmail.com

İstanbul'da Alman Posta Teşkilatı (1869-1914): Diplomasi, Ticaret ve İmparatorluk Nüfuzunun Yükselişi

Bu çalışma, 1860–1914 yılları arasında İstanbul'da faaliyet gösteren Alman posta teşkilatının gelişimini, klasik posta tarihi yaklaşımının ötesine geçerek diplomatik, ekonomik ve jeopolitik bağlam içinde incelemeyi amaçlamaktadır. Temel argüman, söz konusu teşkilatın yalnızca haberleşme hizmeti sunan teknik bir yapı olmadığı; aksine Alman İmparatorluğu'nun Osmanlı başkentindeki nüfuzunu inşa eden ve genişleten çok katmanlı bir araç olarak işlev gördüğüdür. Kapitülasyonların sağladığı imtiyazlar çerçevesinde faaliyet gösteren Alman posta sistemi, İstanbul'da giderek kurumsallaşmış ve özellikle Pera ve Sirkeci merkezli şubeler aracılığıyla Alman ticari ve diplomatik ağlarının sürekliliğini sağlayan bir "iletişim koridoru" oluşturmuştur. Bu bağlamda posta teşkilatı; para havaleleri, sigortalı gönderiler ve demiryolu bağlantılarıyla entegre edilmiş hizmet yapısı sayesinde Levant ticaretinin ihtiyaçlarına cevap verirken, aynı zamanda Osmanlı idari denetim mekanizmalarının sınırlı erişimine açık bir bilgi akışı sağlayarak Alman çıkarlarının korunmasına hizmet etmiştir. Norddeutscher Lloyd vapur hatları ve Orient Express ile senkronize biçimde işleyen bu ağ, yalnızca lojistik etkinliği artırmakla kalmamış; Alman idari kültürüne atfedilen düzen, dakiklik ve disiplin ilkelerini Osmanlı kamusal alanında görünür kılan bir teknolojik ve kültürel temsil aracı hâline gelmiştir. Çalışma, Alman posta teşkilatının kuruluş sürecinden itibaren geçirdiği kurumsal dönüşümü, diğer yabancı posta sistemleriyle rekabetini ve Osmanlı posta idaresiyle olan ilişkilerini analiz ederek, bu yapının imparatorluk stratejileri içindeki yerini yeniden değerlendirmektedir. Özellikle 1898 yılında II. Wilhelm'in Osmanlı topraklarına gerçekleştirdiği ziyaret öncesinde ulaşılan kurumsal olgunluk düzeyi, Alman posta ağının yalnızca ekonomik ve diplomatik değil, aynı zamanda sembolik bir güç unsuru olarak da işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu yönüyle makale, posta tarihini, imparatorluklar arası güç ilişkilerini anlamaya imkân veren analitik bir okuma alanı olarak yeniden konumlandırmayı hedeflemektedir.

The German Postal Organization in Istanbul (1869–1914): Diplomacy, Trade, and the Rise of Imperial Influence

This study aims to examine the development of the German postal organization operating in Istanbul between 1860 and 1914 within a diplomatic, economic, and geopolitical framework that moves beyond the conventional approach of postal history. Its central argument is that this organization was not merely a technical institution providing communication services; rather, it functioned as a multilayered instrument through which the German Empire constructed and expanded its influence in the Ottoman capital. Operating within the privileges granted by the capitulations, the German postal system became increasingly institutionalized in Istanbul and, particularly through its branches centered in Pera and Sirkeci, created a "communication corridor" that ensured the continuity of German commercial and diplomatic networks.

Within this context, the postal organization responded to the needs of Levantine trade through a service structure integrating money transfers, insured mail, and railway connections, while at the same time serving German interests by facilitating a flow of information that remained only partially accessible to Ottoman administrative mechanisms of control. Operating in coordination with the shipping lines of Norddeutscher Lloyd and the Orient Express, this network not only increased logistical efficiency but also became a technological and cultural instrument of representation that rendered visible in the Ottoman public sphere the principles of order, punctuality, and discipline commonly associated with German administrative culture.

By analyzing the institutional transformation of the German postal organization from its establishment onward, its competition with other foreign postal systems, and its relations with the Ottoman postal administration, the study reassesses the place of this institution within broader imperial strategies. In particular, the degree of institutional maturity attained by the time of Wilhelm II's visit to the Ottoman Empire in 1898 demonstrates that the German postal network functioned not only as an economic and diplomatic instrument, but also as a symbolic element of power. In this respect, the article seeks to reposition postal history as an analytical field through which inter-imperial power relations may be examined.

Uğur Can Yıldızdal

Kocaeli Üniversitesi (Doktora Adayı) - yildizdalugurcan@gmail.com

Galata Postahanesi'nde Sansür ve Yasak Evrak Takibi: Osmanlı Devleti'nde Posta Denetimi (1890-1907)

Bu çalışma, Osmanlı Devleti'nde haberleşme ve matbuat denetimi çerçevesinde Galata Postahanesi'nde yürütülen sansür faaliyetlerini ve sansür memurları tarafından alıkonulan yasak evrakı incelemektedir. Özellikle II. Abdülhamid döneminde yoğunlaşan sansür uygulamaları, posta teşkilatını yalnızca haberleşmeyi sağlayan bir kurum olmaktan çıkararak devletin güvenlik, istihbarat ve bilgi denetimi mekanizmalarının önemli bir unsuru hâline getirmiştir. İstanbul'un uluslararası ticaret, diplomasi ve yabancı nüfus bakımından en hareketli merkezlerinden biri olan Galata bölgesi ise yabancı postahaneler, konsolosluklar ve uluslararası yayın dolaşımı nedeniyle sansür faaliyetlerinin yoğunlaştığı başlıca alanlardan biri olmuştur. Çalışmada Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde yer alan sansür belgeleri, yasak matbuat cetvelleri, sansür memurlarının raporları ve Galata Postahanesi'nde ele geçirilen çeşitli gazete, risale, kitap ve mektuplara ilişkin kayıtlar değerlendirilmektedir. Belgelerde özellikle Ermenice yayınlar, yabancı gazeteler, siyasi içerikli risaleler ve devlet tarafından "muzır" kabul edilen matbuatın kontrol edilerek alıkonulduğu görülmektedir. Bunun yanında Fransız, Avusturya ve Rus postahaneleri gibi yabancı posta teşkilatlarının Osmanlı sansür mekanizması açısından güvenlik problemi olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Belgeler, sansür uygulamalarının yalnızca siyasi muhalefeti değil; aynı zamanda etnik hareketleri, yabancı propaganda faaliyetlerini ve kamu düzenini etkileyebilecek yayınları da hedef aldığını göstermektedir. Galata Postahanesi'nde hazırlanan yasak yayın listeleri, pusulalar ve sansür cetvelleri, Osmanlı Devleti'nin bilgi dolaşımını kontrol etme çabasını ortaya koyan önemli arşiv kaynakları niteliğindedir. Bu çalışma, Galata Postahanesi örneği üzerinden Osmanlı Devleti'nde posta sansürünün işleyişini, sansür memurlarının görev alanlarını, haberleşme ağlarının devlet denetimi içerisindeki yerini ve yasak yayın politikalarının siyasi arka planını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylece geç Osmanlı döneminde haberleşme, sansür ve devlet güvenliği arasındaki ilişkinin arşiv belgeleri ışığında ortaya konulması hedeflenmektedir.

Censorship and the Monitoring of Prohibited Documents at the Galata Post Office: Postal Surveillance in the Ottoman Empire (1890–1907)

This study examines censorship practices carried out at the Galata Post Office within the broader framework of communications and press control in the Ottoman Empire, with particular attention to prohibited materials intercepted and withheld by censorship officials. Especially during the reign of Abdülhamid II, the intensification of censorship transformed the postal organization from a mere institution of communication into an important component of the state's mechanisms of security, intelligence, and information control. Galata, one of Istanbul's most active districts in terms of international trade, diplomacy, and foreign population, became one of the principal centers of censorship activity because of the presence of foreign post offices, consulates, and the international circulation of printed materials.

The study draws on censorship documents preserved in the Ottoman Archives of the Directorate of State Archives of the Presidency of the Republic of Türkiye, including lists of prohibited publications, reports prepared by censorship officials, and records concerning newspapers, pamphlets, books, and letters seized at the Galata Post Office. The documents indicate that Armenian-language publications, foreign newspapers, politically oriented pamphlets, and printed materials classified by the state as "harmful" (*muzır*) were subject to inspection and confiscation. They also reveal that foreign postal organizations, including the French, Austrian, and Russian post offices, were regarded as potential security concerns from the perspective of the Ottoman censorship apparatus.

The archival records demonstrate that censorship targeted not only political opposition, but also ethnic movements, foreign propaganda activities, and publications considered capable of affecting public order. Lists of prohibited publications, memoranda, and censorship registers prepared at the Galata Post Office constitute important archival sources for understanding the Ottoman state's efforts to control the circulation of information.

Through the case of the Galata Post Office, this study aims to evaluate the operation of postal censorship in the Ottoman Empire, the responsibilities of censorship officials, the place of communications networks within mechanisms of state supervision, and the political background of policies concerning prohibited publications. In this way, it seeks to illuminate, on the basis of archival evidence, the relationship between communications, censorship, and state security in the late Ottoman period.

Prof.Dr.Hakan Anameriç

Ankara Üniversitesi - hakananameric@gmail.com

Filatelik Diplomasi ve Devlet Temsili: Osmanlı Pullarının Uluslararası Dolaşımı Üzerine Bir Değerlendirme

Bir devlet yayını olan pul, resmî statüsünün getirdiği güçle devletlerin ve hükümetlerin uluslararası camiada tanınmasını sağlayan bir aktör olmuştur. Sadece posta işlemleri için değil ait olduğu devletin idarî ve hukukî açıdan temsili için de tercih edilen bir tanıtım zaman zaman da propaganda aracı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin 1874'te Universal Postal Union (UPU) kurucuları arasında yer alması hem posta işlemlerinin "standart" içinde yürütülmesine destek sağlarken, UPU kuralları gereği tedavülde bulunan posta pullarını paylaşması, uluslararası bir hareket alanı da yaratmıştır. Aynı zamanda UPU'nun "tek posta bölgesi" vizyonu, sınırlar ötesinde bağlantı ve karşılıklı etkileşimi geliştirmeye yönelik kolektif bir taahhüdü yansıtırken, Osmanlı Devleti bu süreçte hayati bir geçiş noktası işlevi görmüştür. UPU'ya üyelik dönemin diplomasi ve uluslararası ilişkiler alanına farklı bir boyut kazandırmış, pulculuğun etki alanını da genişletmiştir. Başta üye ülkelerin posta, posta tarihi, ulaştırma ve iletişim müzeleri olmak üzere farklı tür ve ülkelerdeki müzeler ilgili devlet ve/veya hükümetlerden posta pulları talep etmeye başlamışlardır.

Söz konusu talepler UPU hükümlerinin yanı sıra çeşitli devlet ve/veya hükümetlerin ilgili birimlerince de Osmanlı Devleti'nin Hariciye ve Posta ve Telgraf Nezaretleri'ne iletilmiş, gerekli tahkikat sonucunda olumlu veya olumsuz cevaplar verilmiştir. Bu çalışma her iki durumu da gösteren 3 örneğe yer verecektir. Her üçü de II. Abdülhamid dönemine tesadüf eden bu vakalar, Osmanlı Devleti'nin dönemin uluslararası ilişkilerindeki diplomasi, kamu işleyişi ve sosyo-ekonomik reflekslerinin de farklı açılardan bir değerlendirme getirmeye çalışacaktır. II. Abdülhamid dönemi genel anlamda iletişim altyapısının gelişim gösterdiği, filateli malzemesinin çoğaldığı (pul ve kartpostal), ilk pul koleksiyonculuğu kitapçığının/rehberinin yayınlandığı ve koleksiyonerlerin artmaya başladığı bir süreçtir.

Posta pulunun devleti temsil gücünün kurumsal temelde ele alınmaya çalışılacağı bu çalışmada, Almanya Posta İdaresi Müzesi (günümüzde Museumsstiftung Post und Telekommunikation bünyesinde faaliyet gösteren Berlin İletişim Müzesi), Chicago Dünya Fuarı (Dünya Kolombiya Sergisi) ve Dublin Bilim ve Sanat Müzesi'nin Osmanlı pullarının sergilenmesi, koleksiyonu ve tanıtım faaliyetlerine yönelik olan iletişimi arşiv belgeleri ve ilgili literatür çalışmaları ile desteklenerek incelemeye ve bazı çıkarımlara ulaşmayı hedeflemektedir.

Philatelic Diplomacy and State Representation: An Assessment of the International Circulation of Ottoman Stamps

As an official state-issued object, the postage stamp became an instrument through which states and governments could assert recognition and visibility within the international community. Used not only for postal operations but also as a means of representing the administrative and legal identity of the state to which it belonged, the stamp functioned as an instrument of promotion and, at times, propaganda. The Ottoman Empire's participation as one of the founding members of the Universal Postal Union (UPU) in 1874 contributed to the standardization of postal operations, while the UPU requirement that member states exchange postage stamps then in circulation created a new sphere of international circulation. At the same time, the UPU's vision of a "single postal territory" reflected a collective commitment to strengthening cross-border connectivity and reciprocal interaction, in which the Ottoman Empire served as a vital transit point. Membership in the UPU added a new dimension to diplomacy and international relations and expanded the sphere of influence of philately. Museums of various kinds and in different countries, particularly postal, postal history, transport, and communications museums in member states, increasingly began to request postage stamps from the relevant states and governments.

These requests were transmitted to the Ottoman Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Posts and Telegraphs, both within the framework of UPU regulations and through the relevant departments of various states and governments. Following the necessary investigations, the Ottoman authorities issued either favorable or unfavorable responses. This study presents three cases illustrating both types of outcome.

All three occurred during the reign of Abdülhamid II and offer an opportunity to assess, from different perspectives, the diplomatic, administrative, and socio-economic reflexes of the Ottoman Empire in the field of international relations. More broadly, the reign of Abdülhamid II was a period marked by the expansion of communications infrastructure, the proliferation of philatelic materials such as stamps and postcards, the publication of the first stamp-collecting booklet or guide, and the growing number of collectors.

By examining the representative power of postage stamps on an institutional basis, this study focuses on correspondence concerning the exhibition, collection, and promotion of Ottoman stamps by the German Postal Administration Museum (today the Museum for Communication Berlin under the Museumsstiftung Post und Telekommunikation), the Chicago World's Fair (World's Columbian Exposition), and the Dublin Science and Art Museum. Drawing on archival documents and the relevant literature, it seeks to analyze these cases and to offer a number of conclusions regarding the role of Ottoman postage stamps in international representation, museum collecting, and philatelic exchange.

Elif Bayrakcı Gün

İstanbul Üniversitesi (Doktora Adayı) - elifbayrakcigun@gmail.com

Yolda Kaybolan Devlet: Osmanlı İmparatorluğu'nda Posta Soygunları, Güzergâh Güvenliği ve Teşkilatsal Tepkiler (1840-1908)

Osmanlı posta tarihine ilişkin mevcut literatür büyük ölçüde kurumsal kuruluş süreçleri, uluslararası antlaşmalar ve filateli gibi alanlara odaklanmaktadır. Buna karşın posta güvenliği meselesi -yani posta çantalarının, ulakların ve taşıma araçlarının soygunlara, eşkıyalığa ve organize yağmaya karşı korunması sorunu- bugüne dek sistematik bir incelemenin konusu olmamıştır. Bu bildiri söz konusu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Osmanlı'nın 1840'ta modern posta teşkilatını kurmasından 1908 Meşrutiyet devrimine uzanan dönemde yaşanan posta soygunlarını, bu olayların yarattığı kurumsal krizleri ve devletin geliştirdiği güvenlik tedbirlerini kapsamlı biçimde ele almaktadır.

Posta soygunları, Osmanlı coğrafyasında salt bir güvenlik sorunundan ibaret değildi; her şeyden önce devlet otoritesinin güzergâh üzerindeki fiilî kapasitesini doğrudan sınayan bir olguydu. Barkey'nin devlet-eşkıya ilişkisine getirdiği yapısal çerçeve bu bağlamda yol gösterici olmakla birlikte, çalışmanın odağı 19. yüzyıl sonunun kendine özgü kurumsal koşullarına -yani modern posta teşkilatının ağını genişlettikçe güvenlik açıklarının da derinleştiği bir paradoksa- yöneliktir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin (BOA) Dahiliye Nezareti Mektubî Kalemi (DH.MKT), Zaptiye Nezareti (ZB) ve Posta ve Telgraf Nezareti (PTT) tasnifleri; taşra vilayetlerinden merkeze iletilen şikâyet yazışmalarını, soruşturma kayıtlarını ve ihmal ya da suç ortaklığı gerekçesiyle yargılanan posta görevlilerine ait divan-ı harp belgelerini kapsamlı biçimde barındırmaktadır. Tanrıkut ve Demir'in temel başvuru eserleri bu arşiv bulgularına vazgeçilmez bir kurumsal zemin sağlamaktadır.

Bildiri, üç temel güvenlik açmazını eksen alarak konuyu yapısal bir çerçevede değerlendirmektedir. Birincisi, posta güzergâhlarında düzenli askerî muhafaza sağlamanın önündeki mali ve lojistik engellerdir. Posta Nezareti, özellikle Anadolu'nun iç kesimleri ile Arap vilayetlerindeki uzak güzergâhlarda istikrarlı bir koruma şeridini sürdüremeyen zaptiye kuvvetlerine bağımlı kalmıştır. Bu durum ise -Özkan'ın Trabzon-Bayezid hattında saptadığı karayolu soygunlarıyla da örtüşen- sistemik bir kırılganlık yaratmıştır. Paradoks çarpıcıdır: daha iyi yollar hem posta hizmetlerini hem de eşkıyaların bu hizmetleri çökertme kapasitesini eş zamanlı olarak artırmıştır.

İkinci açmaz, yabancı devletlerin Osmanlı posta güvenliğindeki yetersizlikleri kendi posta ofislerini meşrulaştırmak için diplomatik bir koz olarak kullanmasıdır. Özellikle Fransız ve Avusturya temsilcileri, posta soygunlarına ilişkin vakaları yakın takibe alarak Osmanlı altyapısının güvenilmezliğine dair sistematik bir söylem inşa etmiştir. Üçüncü açmaz ise posta kayıplarının tazmin edilip edilmeyeceği ve bu yükümlülüğün kime ait olduğuna ilişkin yasal belirsizliktir. Bu tartışma, devlet sorumluluğunun sınırları ve postanın kamu hizmeti niteliği konusunda daha köklü gerilim hatlarını gün yüzüne çıkarmaktadır. Koh'un önceki dönem için geliştirdiği "kamu hizmeti olarak posta" kavramsal çerçevesi bu noktada kritik bir analitik ölçüt işlevi görmektedir.

Bildiri aynı zamanda eşkıyalığın toplumsal boyutunu da göz ardı etmemektedir. Bazı vakalarda posta soygunlarının yerel aşiret ağları ya da çete örgütleriyle bağlantılı olduğu, hatta zaman zaman yerel posta görevlilerinin bu yapılarla işbirliği yaptığı anlaşılmaktadır. Osmanlı arşiv belgelerindeki şikâyet dilekçeleri ve soruşturma dosyalarının söylem analizi, bürokrasinin bu sorunları nasıl çerçevelediğini ortaya koymaktadır. Osmanlı eşkıyalığına yönelik sosyal-bandit yaklaşımlarıyla eleştirel bir diyalog kuran çalışma, posta güvenliğini Osmanlı devlet inşası sürecinin somut ve ölçülebilir bir boyutu olarak konumlandırmaktadır.

Güzergâhları soygunlardan koruma kapasitesi, tıpkı pul basmak ya da uluslararası antlaşmaları müzakere etmek gibi, egemenliğin çok katmanlı bir sınavıydı. Bu çerçevede bildiri, posta soygunlarının sistematik biçimde incelenmesi, Osmanlı teşkilat tarihini salt kurumsal bir anlatıdan çıkararak devlet-toplum ilişkilerini, taşra dinamiklerini ve uluslararası rekabeti tek bir çözümleme zemininde buluşturan bütünleşik bir tarih yazımının kapısını aralamaktadır.

The State Lost in Transit: Postal Robberies, Route Security, and Institutional Responses in the Ottoman Empire (1840-1908)

The existing literature on Ottoman postal history has concentrated predominantly on institutional founding processes, international agreements, and philately. The question of postal security has received no systematic scholarly treatment. This paper addresses that lacuna, offering a comprehensive analysis of postal robberies, the institutional crises they generated, and the security measures devised by the state from 1840 to the Constitutional Revolution of 1908.

Postal robberies constituted a direct test of the state's effective capacity along its own routes. While Barkey's structural framework for the state-bandit relationship provides a useful point of departure, this paper focuses on the specific conditions of the late nineteenth century —the paradox whereby the expansion of the modern postal network simultaneously deepened its security vulnerabilities. The DH.MKT, ZB, and PTT series of the BOA contain complaint correspondence, investigation records, and court-martial documents relating to postal officials prosecuted for negligence or collusion. Tanrikut's and Demir's foundational reference works provide the indispensable institutional framework.

The paper organises its analysis around three structural vulnerabilities. The first concerns the financial and logistical obstacles to maintaining regular military escorts along postal routes -a systemic fragility that mirrors the pattern of highway robbery Ozkan documents on the Trabzon-Bayezid road. The second involves the exploitation of Ottoman postal insecurity by foreign powers as diplomatic leverage for justifying their own post offices. The third concerns the legal ambiguity over indemnification of postal losses -tensions that Koh's analytical framework helps to illuminate.

The paper also examines the social dimensions of banditry. Discourse analysis of complaint petitions and investigation files reveals how Ottoman bureaucrats framed these incidents. Engaging critically with social-bandit approaches to Ottoman banditry, the paper positions postal security as a concrete and measurable dimension of Ottoman state-building: the capacity to protect routes from robbery was, no less than printing stamps or negotiating international conventions, a multi-layered test of sovereignty. In this context, the paper argues that a systematic examination of postal robberies moves beyond a purely institutional narrative of Ottoman organizational history, opening the door to an integrated historiography that brings together state-society relations, provincial dynamics, and international competition within a single analytical framework.

Doç. Dr. Mustafa Mesut Özekmekçi

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi - mesutozekmekci@comu.edu.tr

Sessiz Rakamların Anlattığı: İletişimsel Hacim Kavramı ve Edirne Postahanesi'nin Hasılatı

Osmanlı posta tarihinin kurumsal anlatısı geniş olmakla birlikte, bir şehir postahanesi özelindeki çalışmalar sınırlıdır. Bir postahanenin aylık hasılatının tek başına yorumlanması da güçtür; alınan tutar, şehrin büyüklüğünü, hattın uzunluğunu ya da gerçek iletişim yükünü doğrudan göstermez. Bu bildiri, söz konusu rakamları anlamlandırmak için İletişimsel Hacim adını verdiğim bir yöntem önerisi sunmaktadır. Yöntem basit bir dönüşüme dayanır. Posta tarifesinin kuralı, her bir saat uzaklık için üç dirheme kadar olan gönderilerden bir para tahsil edilmesidir. Bu kural izlenerek hasılat saat birimine çevrilir; böylece gelir, H. 1263 salnamesinde saat cinsinden verilen posta yollarıyla aynı birimde ifade edilir. İki büyüklük aynı birime indirgendiğinde oran kurmak mümkün olur: bir postahanenin ürettiği iletişim, kendisine tanımlı fiziksel yol ağının kaç katıdır? Bu oran, postahanenin ağ içindeki düğüm değerini ölçen bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Yöntem ilke olarak salnamedeki bütün postahanelere uygulanabilir. Bu bildiride, kavramı somutlaştırmak amacıyla örnek olarak Edirne seçilmiştir. Edirne'nin salnamede tanımlı yol ağları olan Edirne–Kalas, Edirne–Vidin ve Edirne–Manastır'ın omurga ve yan yollarıyla toplam uzunluğu 684 saattir. Postahanenin 1842 Mart'ındaki hasılatı olan 2.710 kuruş 24 para saate çevrildiğinde bu ağın yaklaşık 158, 1850 Mart'ındaki 8.966 kuruş 31 para ise 524 katına karşılık gelmektedir. Ortak aylar (Mart–Nisan–Mayıs) ortalamasında düğüm katsayısı 1842'de 159, 1850'de 423 olup, iki yıl arasında iletişimsel hacim 2.66 kat artmıştır. Buna karşılık yol ağı bilindiği kadarıyla sabit kalmıştır.

Bildirinin amacı kesin bir sonuç ortaya koymak değil, uygulanabilir bir yöntem önerip bunu konunun uzmanlarıyla tartışmaya açmaktadır. Tek başına okunamayan hasılat verileri bu yolla anlamlandırılabilir ve postahaneler arası karşılaştırma yapılmasına imkân verebilir.

What Silent Figures Reveal: The Concept of Communicative Volume and the Revenues of the Edirne Post Office

Although the institutional history of the Ottoman postal system has been studied extensively, research focusing on individual urban post offices remains limited. It is also difficult to interpret the monthly revenue of a single post office in isolation, since the amount collected does not directly indicate the size of the city, the length of the route, or the actual volume of communication. This paper proposes a methodological approach, which I term "Communicative Volume," in order to render such figures more meaningful.

The method is based on a simple conversion. According to the postal tariff, one *para* was charged for items weighing up to three *dirhams* for each hour of distance. By applying this rule, postal revenue can be converted into units of hours, allowing it to be expressed in the same unit as the postal routes listed in hours in the H. 1263 yearbook. Once the two quantities are reduced to a common unit, it becomes possible to construct a ratio: how many times greater is the volume of communication generated by a post office than the physical road network assigned to it? This ratio may be treated as an indicator of the nodal value of a post office within the network.

In principle, the method can be applied to all post offices listed in the yearbook. In this paper, Edirne is selected as a case study in order to demonstrate the concept. The postal routes assigned to Edirne in the yearbook—Edirne–Galaţi, Edirne–Vidin, and Edirne–Monastir—together with their main and subsidiary roads, amount to a total of 684 hours. When the post office revenue of 2,710 kuruş and 24 *para* for March 1842 is converted into hours, it corresponds to approximately 158 times the length of this network; the revenue of 8,966 *kuruş* and 31 *para* for March 1850 corresponds to approximately 524 times the network length. Based on the average of the common months of March, April, and May, the nodal coefficient was 159 in 1842 and 423 in 1850, indicating that communicative volume increased by a factor of 2,66 between the two years. By contrast, the road network appears, as far as can be determined, to have remained unchanged.

The aim of this paper is not to present a definitive conclusion, but rather to propose an applicable method and open it to discussion among specialists in the field. Revenue data that are difficult to interpret in isolation may thus be rendered analytically meaningful and may also allow for comparative analysis between different post offices.

Doç. Dr. Eralp Yaşar Azap

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı - eralpyasarazap@gmail.com

İmparatorluğun Ağları: Osmanlı Posta Teşkilatını İstatistiklerle Okumak (1892-1923)

Haberleşme ağları, modern devlet mekanizmasının en dinamik unsurlarından biridir. Osmanlı İmparatorluğu'nda da 19. yüzyıldan itibaren modernleşme hamlelerinin merkezinde yer alan Posta ve Telgraf Teşkilatı, devletin tebaası ve taşrasıyla kurduğu bağın en somut göstergesidir. Kurumsal tarihe dair çalışmalar genellikle idari düzenlemeler ve kronolojik gelişim üzerine yoğunlaşırken, teşkilatın arka planındaki devasa veri akışı çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Bu tebliğ, Osmanlı Arşivi Posta Tasnifi içerisinde yer alan ve bugüne kadar derinlemesine incelenmemiş olan "İstatistik Alt Fonu"nu araştırmacılara tanıtmayı amaçlamaktadır. Toplamda iki dosyadan müteşekkil olan bu özel fon, 1892 yılından imparatorluğun nihayete erdiği 1923 yılına kadar uzanan otuz yıllık kritik bir dönemin istatistiki serilerini barındırmaktadır. Söz konusu evraklar; posta teşkilatında istihdam edilen personelin niceliksel dökümünü, merkez ve taşra arasında gidip gelen evrak hacmini, menzil hatlarının operasyonel durumunu, teşkilatın varidat (gelir) ve masraflarını içeren ayrıntılı cetvellerden oluşmaktadır. Çalışmada, bahsi geçen cetveller ve istatistiki veriler analitik bir süzgeçten geçirilerek, II. Abdülhamid döneminden Cumhuriyet'in ilanına uzanan süreçte posta teşkilatının kurumsal performansı ve mali yapısı ortaya konulacaktır. Böylece, savaşlar ve toprak kayıplarıyla geçen bu otuz yıllık kesitte, bürokrasinin haberleşme ağlarını ayakta tutma refleksleri sayılar üzerinden okunacaktır. Netice itibarıyla bu bildiri, Posta Tasnifi İstatistik Alt Fonu'nun kaynak değerini ortaya koyarak, Osmanlı haberleşme tarihine metodolojik ve niceliksel yeni bir perspektif kazandırmayı hedeflemektedir.

Networks of the Empire: Reading the Ottoman Postal Organization through Statistics (1892–1923)

Communication networks constitute one of the most dynamic components of the modern state apparatus. In the Ottoman Empire, the Postal and Telegraph Organization, which stood at the center of modernization efforts from the nineteenth century onward, became one of the most tangible manifestations of the relationship between the state, its subjects, and the provinces. While studies of institutional history have generally focused on administrative regulations and chronological development, the vast flow of data underlying the organization has largely been overlooked.

This paper aims to introduce researchers to the "Statistical Sub-Fonds" (*İstatistik Alt Fonu*) within the Postal Classification of the Ottoman Archives, a body of material that has not yet been examined in depth. Consisting of two files in total, this specialized collection contains statistical series covering a critical thirty-year period from 1892 to 1923, the final years of the empire. The documents comprise detailed tables recording the number of personnel employed in the postal organization, the volume of correspondence and official documents circulating between the center and the provinces, the operational condition of the *menzil* routes, and the organization's revenues and expenditures.

By subjecting these tables and statistical data to systematic analysis, the study seeks to reconstruct the institutional performance and financial structure of the postal organization from the reign of Abdülhamid II to the proclamation of the Republic. In this way, the responses of the Ottoman bureaucracy to the challenge of sustaining communications networks during three decades marked by wars and territorial losses will be examined quantitatively.

Ultimately, this paper aims to demonstrate the source value of the Statistical Sub-Fonds of the Postal Classification and to introduce a new methodological and quantitative perspective to the study of Ottoman communications history.

Dr. Nihal Cihan Temizer

Yıldız Teknik Üniversitesi - nihalcihantemizer@gmail.com

Osmanlı Posta Teşkilatında Ticari Dolaşımın Güvencesi: Kıymetli Paketler, Havalenâmeler ve Mali Lojistik (1904)

Osmanlı posta teşkilatı, XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında yalnızca haberleşmeyi sağlayan kurum olmasının yanı sıra ekonomik dolaşımın güvenliğini sağlayan önemli bir lojistik ve mali altyapıya dönüşmüştür. Bu çalışma, Osmanlı Mevzuat-ı Hukukiyesi içerisinde yer alan 1904 tarihli Posta Paketleri Nizamnamesi, Dâhili Posta Havalenameleri Hakkında Nizamname ve kıymeti mukadder mekatibe ilişkin düzenlemeleri inceleyerek Osmanlı posta sisteminin ticari dolaşımdaki rolünü analiz etmektedir. Belgeler, posta idaresinin yalnızca mektup taşımadığını; para transferi, değerli evrak sevki ve emtia dolaşımını da belirli hukuki normlar çerçevesinde düzenlediğini göstermektedir. Nizamnamelerde paketlerin ağırlık, hacim, ambalaj ve sevk şartlarının standartlaştırılması; ücretlendirme esaslarının belirlenmesi; teslim, iade ve tazmin mekanizmalarının ayrıntılı biçimde tanımlanması dikkat çekmektedir. Ayrıca sevk varakaları, teslim ilmühaberleri, tahkik kayıtları ve mevduat defterleri gibi uygulamalar, gönderilerin takibini mümkün kılan gelişmiş bir bürokratik denetim sisteminin varlığını ortaya koymaktadır. Bu düzenlemeler, Osmanlı posta teşkilatının ticari dolaşımda güvenin tesisi, riskin azaltılması ve malî sorumluluğun belirlenmesi açısından modern anlamda bir lojistik ve sigorta mekanizması işlevi gördüğünü göstermektedir. Çalışma, XX. yüzyıl başlarında Osmanlı posta idaresinin ekonomik ağların sürdürülebilirliği ve ticari hareketliliğin güvence altına alınmasında merkezi bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Böylece posta teşkilatının Osmanlı modernleşmesi içindeki ekonomik ve kurumsal işlevlerine dair yeni bir değerlendirme sunulmaktadır. Bu çalışma *Sicill-i Kavânîn*'den yapılmıştır.

Securing Commercial Circulation in the Ottoman Postal Organization: Valuable Parcels, Money Orders, and Financial Logistics (1904)

By the late nineteenth and early twentieth centuries, the Ottoman postal organization had developed beyond its role as an institution of communication and had become an important logistical and financial infrastructure for ensuring the security of economic circulation. This study analyzes the role of the Ottoman postal system in commercial circulation by examining the 1904 Regulation on Postal Parcels (*Posta Paketleri Nizamnamesi*), the Regulation on Domestic Postal Money Orders (*Dâhili Posta Havalenameleri Hakkında Nizamname*), and regulations concerning declared-value correspondence (*kıymeti mukadder mekatib*) included in the Ottoman legal corpus.

The regulations demonstrate that the postal administration was responsible not only for the transportation of letters, but also for organizing money transfers, the dispatch of valuable documents, and the circulation of goods within a defined legal framework. Particularly noteworthy are the standardization of requirements concerning the weight, volume, packaging, and dispatch of parcels; the determination of tariff principles; and the detailed regulation of delivery, return, and compensation procedures. In addition, administrative instruments such as dispatch forms, certificates of delivery, verification records, and deposit registers reveal the existence of a sophisticated bureaucratic control system that enabled postal items to be traced and monitored.

These regulations indicate that the Ottoman postal organization functioned, in a modern sense, as a logistical and insurance mechanism by fostering trust in commercial circulation, reducing risk, and defining financial liability. The study argues that, by the beginning of the twentieth century, the Ottoman postal administration had assumed a central role in sustaining economic networks and safeguarding commercial mobility. It thus offers a new assessment of the economic and institutional functions of the postal organization within the broader process of Ottoman modernization.

The study is based on the relevant regulations published in *Sicill-i Kavânîn*.

Dr. M. Levent Acar

Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği - acarmlevent@gmail.com

Evlâd-ı Şühedâ Vergisi Pulları Basılana Kadar Evlâd-ı Şühedâ'nın Tâlim ve Terbiyesiçün Vücuda Getirilecek Müessesatın İdaresine Muktezi Varidat Hakkında Kanûn-ı Muvakkat Uygulamalarında Tahsilat Yolları

Balkan ve Trablus savaşları sonrası çok sayıda şehit veren Osmanlı İmparatorluğu bunların çocuklarının barınma ve eğitim sorunlarına çare olarak Darüleytamları tesis etmeye çalışır ve bunların sürdürülmesi için kaynak aranır iken kendini Birinci Dünya Savaşı içinde bulmuştur. Bu amaçla 22 Mayıs 1331 (3 Haziran 1915) tarihinde' Evlâd-ı Şühedâ'nın Talim ve Terbiyesi için vücuda getirilecek müessesatın idaresine muktezi varidat hakkında Kanûn-ı muvakkat çıkarılmış olup Evlâd-ı Şühedâ Vergisi olarak adlandırılmıştır. Kanun çıkarılmasında büyük rolü olan Maarif Nazırı Ahmet Şükrü Bey aynı zamanda Sağlık sorunları nedeniyle görevden izin alan Posta ve Telgraf Nazırı Oskan Efendiye Vekalet etmektedir. Kanûn-ı Muvakkata göre: Posta Muhaberat varakalarından 10 para, Taahhütlü mektuplardan 20 Para, kıymetli mektup ve posta havalelerinden 1 kuruş, Dahili telgraf namelerinden her beş kuruşu için 10 para, dahili telgraf havalelerinin her lirası için 10 para Vergi alınacağı belirtilmiştir. Ancak bu verginin ne şekilde alınacağı veya tahsil edileceği konusu o tarihte açıklığa kavuşmamıştır.

Sözü geçen Kanûn-ı Muvakkat da oluşturulacak müessesatın masraflarını karşılamak amacıyla yapılan uygulamaların 1332 yılı başına kadar geçerli olacağı belirtilmiştir. 30 Eylül 1915 (17 Eylül 1331) tarihinde önceki posta pulları üzerine İstanbul Arşak Garoyan matbaasında Ay içinde 'Evlâd-ı Şühedâ Vergisi' ibaresi ve 1331 yazısı ile Altı köşeli yıldız sürşarjı 18 çeşit pula basılmıştır. Pullar basılana kadar veya bazı posta merkezlerine ulaşana kadarki süreçte başka pullar bu amaç için kullanılmıştır. Çoğunlukla 1914 Londra baskısı serinin pulları kullanılmışsa da Evlâd-ı Şühedâ Vergisi Pulları basılana kadar çeşitli tasarlanmış mühürler bu süreçte kullanım alanı bulmuştur. Bu süreçte kullanılmış olan alternatif uygulamalardan bahsedilecektir.

Methods of Revenue Collection under the Temporary Law on the Revenues Required for the Administration of Institutions Established for the Education and Training of the Children of Martyrs, Prior to the Issuance of the *Evlâd-ı Şühedâ* Tax Stamps

Following the Balkan Wars and the Italo-Turkish War, the Ottoman Empire suffered a large number of military casualties and sought to address the housing and educational needs of the children of fallen soldiers through the establishment of *Darüleytâms*. While efforts were under way to secure sustainable financial resources for these institutions, the empire found itself drawn into the First World War. To this end, on 22 May 1331 (3 June 1915), a provisional law entitled *Kanûn-ı Muvakkat* concerning the Revenues Required for the Administration of Institutions to Be Established for the Education and Upbringing of the Children of Martyrs was enacted. The levy introduced under this law came to be known as the *Evlâd-ı Şühedâ Tax*. Ahmed Şükrü Bey, the Minister of Education, who played a major role in the enactment of the law, was at the same time acting on behalf of Oskan Efendi, the Minister of Posts and Telegraphs, who had taken leave for health reasons.

According to the Provisional Law, a tax of 10 *para* was to be levied on postal correspondence forms, 20 *para* on registered letters, 1 *kuruş* on insured letters and postal money orders, 10 para for every 5 *kuruş* charged on domestic telegrams, and 10 para for every *lira* transferred through domestic telegraphic money orders. However, the manner in which these taxes were to be collected or administered had not yet been clarified at the time.

The Provisional Law stipulated that the measures introduced to finance the expenses of the institutions in question would remain in force until the beginning of 1332. On 30 September 1915 (17 September 1331), eighteen different postage stamps were overprinted at the Arşak Garoyan Printing House in Istanbul with a six-pointed star surcharge containing the inscription "*Evlâd-ı Şühedâ Vergisi*" within a crescent, together with the date 1331. Until these stamps were printed and distributed to certain postal centers, other postage stamps were used for the same purpose. Although stamps from the 1914 London-printed issue were used most frequently, various specially designed handstamps and seals were also employed until the official *Evlâd-ı Şühedâ Tax* stamps became available.

This paper will examine the alternative practices employed during this transitional period before the dedicated *Evlâd-ı Şühedâ Tax* stamps entered regular use.

Prof. Dr. Mehmet Salih Erkek

Uşak Üniversitesi - salih.erkek@usak.edu.tr

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Posta Efemeralarının Tarihsel Tanıklığı

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde modernleşme çabalarının en somut yansımalarından biri olan haberleşme ağları, telgrafın yaygınlaşması ve posta sisteminin gelişimiyle birlikte toplumsal ve kültürel bir dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Bu çalışma, Osmanlı dönemi telgraf ve kartpostal gibi posta efemeralarını, sadece estetik birer obje değil, dönemin sosyal, ekonomik ve diplomatik ilişkilerini belgeleyen birer birincil kaynak olarak ele almayı amaçlamaktadır. Telgraflar üzerinden haberleşmenin hız kazanması ve kartpostallar üzerinden gündelik hayatın, mimari dokunun ve toplumsal algının görselleştirilmesi; imparatorluğun modern dünyaya eklemlenme sürecini gözler önüne sermektedir. Bildiride, özel koleksiyonumuzda bulunan özgün efemera örnekleri üzerinden, Osmanlı'nın son dönemindeki haberleşme kültürünün teknik altyapısı, estetik tercihleri ve bu belgelerin tarihsel süreçteki tanıklık gücü analiz edilecektir. Bu efemeralar, imparatorluktan ulus devlete geçiş sürecindeki süreklilik ve kopuşları, gündelik haberleşmenin değişen dinamikleri üzerinden okumamıza olanak tanıyan önemli göstergeler olarak değerlendirilecektir.

The Historical Testimony of Postal Ephemera from the Ottoman Empire to the Republic

One of the most tangible manifestations of modernization efforts in the late Ottoman Empire was the development of communications networks. The expansion of the telegraph and the growth of the postal system brought about not only technical change, but also broader social and cultural transformation. This study aims to examine Ottoman postal ephemera, such as telegrams and postcards, not merely as aesthetic objects, but as primary sources documenting the social, economic, and diplomatic relations of the period.

The acceleration of communication through the telegraph and the visual representation of everyday life, architectural environments, and social perceptions through postcards reveal the ways in which the empire became increasingly integrated into the modern world. Drawing on original examples of ephemera from our private collection, this paper analyzes the technical infrastructure and aesthetic preferences that shaped the culture of communication in the late Ottoman period, as well as the evidentiary value of these materials as historical witnesses.

These ephemera will be evaluated as significant indicators that make it possible to trace both continuities and ruptures in the transition from empire to nation-state through the changing dynamics of everyday communication.

Bülent Papuççuoğlu

Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği - bpfila@gmail.com

Osmanlı İmparatorluğu Posta Teşkilatında UPU Üyeliğinden Önce Kullanılmaya Başlanan Damga Tipleri

Posta damgaları, posta tarihinin esas inceleme konusu olan posta işleminin, zamanı, yeri, güzergâhı ve idari koşullarını belgeleyen resmî kayıtlar olduğundan, posta tarihinin en önemli birincil kaynakları arasında yer alırlar.

1840 da kurulan Osmanlı Posta Teşkilatının Universal Postal Union (UPU) üyeliğine kadar (1 Temmuz 1875) kadar olan zaman diliminde kullanmış olduğu damgaları 2 ana bölümde toplayabiliriz:

1. Tek Lisanlı damgalar
2. Çift Lisanlı damgalar.

Genel kullanım olarak, UPU üyeliğinden önce, kullanılan damgaların çok büyük kısmı, tek lisanlı (lisan olarak Osmanlıca) damgalardır. Az bir miktarda da çift lisanlı (Osmanlıca ve Fransızca) olarak kullanılmış damgalar da vardır. Bunların büyük bir bölümü de telgraf damgalarıdır.

Çoğunluğu teşkil eden tek lisanlı damgaları ise tiplerine göre 10 ayrı başlık altında incelemek mümkündür. Bildirimizin amacı bütün bu damgaları örnekleri ile göstererek kullanım tarihleri ve yerlerini belirtmeye çalışmaktır.

Types of Postmarks Introduced in the Ottoman Imperial Postal Organization Prior to UPU Membership

Postal markings constitute some of the most important primary sources for postal history, as they serve as official records documenting the time, place, route, and administrative conditions of postal operations, which lie at the core of postal-historical research.

The postal markings used by the Ottoman Postal Organization from its establishment in 1840 until its accession to the Universal Postal Union (UPU) on 1 July 1875 may be classified into two principal categories:

1. Monolingual postal markings

2. Bilingual postal markings

Before UPU membership, the overwhelming majority of postal markings in use were monolingual and inscribed in Ottoman Turkish. A smaller number of bilingual markings, bearing inscriptions in both Ottoman Turkish and French, were also employed; a considerable proportion of these were telegraph markings.

The monolingual markings, which constitute the majority of the surviving examples, may themselves be classified into ten distinct types according to their formal characteristics.

The aim of this paper is to present examples of these postal markings and, insofar as possible, to identify their dates and places of use.

Prof. Dr. Atadan Tunacı

İstanbul Üniversitesi - atatuna@gmail.com

Osmanlı Posta Tarihinde Mürekkep

Osmanlı posta tarihinde şimdiye dek hiç incelenmemiş bir konu posta damgalarında kullanılan mürekkeptir. Pullu veya pulsuz mektuplarda ücretin alındığı veya ücret karşılığı zarfa yapıştırılan pulun iptalini gösteren iptal damgasının içeriği olan mürekkep aslında oldukça önemli ve tarihsel açıdan çok renkli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun en önemli nedeni Osmanlı döneminde mürekkebin gerek yazma eserlerde gerek hatlarda çok çeşitli kullanımıdır. Osmanlı yazma eserleri incelendiğinde ağırlıklı olarak siyah renkli is mürekkebi kullanılmıştır. Başlıklarda ise çoğunlukla kırmızı ve tonlarındaki mürekkep kullanılmıştır. Başlıklarda kullanılan kırmızı tonlarındaki renklerden daha çok bordoyu andıran renkteki mürekkep la'lî mürekkeptir. La"li mürekkebin temel hammaddesi Koşinil olarak da bilinen, bilimsel adı Dactylopius Coccus Costa adlı böcektir. Kaktüste yetişen böcek, güneşte kurutularak muhafaza edilir. İstanbul'da Millet Kütüphanesi'nde Ali Emîrî bölümünde 809 numaraya kayıtlı mecmuada yedi farklı yerde la'lî mürekkep tarifi bulunmaktadır. Osmanlıda kullanılan bir diğer mürekkep ise is mürekkebidir ve toplanması ile temini oldukça ilginç detaylar göstermektedir. Kaynaklarda değişik formülleri hakkında bilgi verilen is mürekkebinin yapılış tarzı zamanla giderek sadeleşmiştir: İs, zamk mahlûlü ve saf su bileşenleri oluşturmaktadır. Süzülmüş ve bekletilmiş boza kıvamındaki Arap zamkı mahlûlü taş havana konup içine azar azar is atılarak taş tokmak yardımıyla zamka yedirilir. İs havalandığı için birden konulmayıp yavaş yavaş karıştırılır ve tokmakla dövülmeye başlanır. Koyulaştıkça su eklenir. is mürekkebinin, zamanla hiçbir surette solmadığından solüsyon tarzındaki Batı usulü mürekkebe karşı üstünlüğü vardır.

Viyana'dan getirildiği için -Beç rıhı denilen bir çeşit yaldız kırpıntısı da kullanılmıştır. Bu rıh, is mürekkebi kuruduğu zaman, içinde çok güzel görüntü verir. Prefilatelik zarflarda özellikle adres ve gönderen bilgisinin Rıh kullanılan mürekkeple yazıldığı görülebilir. Bir diğer çeşit ise Zırnık mürekkebidir. Zırnık adıyla bilinen tabiattaki arsenik sülfür taşının ezildikten sonra Arap zamkı mahlûlü ile karıştırılmasıyla sarı renkli, ancak çabuk solan bu mürekkep elde edilir.

1900'lü yılların başına doğru artan ihtiyaç ve yoğun kullanım Bat'ıdan getirilen ve petrol içeriği ön planda olan mürekkeplerin kullanımını gündeme getirmiştir. Postada kullanılan damga mürekkebi daha sonraları ıstampa mürekkebi olarak adlandırılmış olup, belgelerin net, kalıcı ve tahrif edilemez olması için özel olarak üretilmeye başlanmıştır.

Bu araştırmamızda posta teşkilatında kullanılan ve pulları iptale yarayan mürekkebin olası çeşitleri ve içerikleri araştırılmış olup, kronolojik olarak kullanılan mürekkeplerin dağılım özellikleri, renkleri, Osmanlı coğrafyasına göre çeşitleri araştırılmaya çalışılmıştır. Ön çalışma ve araştırma niteliğinde olan bu incelemenin daha detaylı ve bilimsel araştırmalara ışık tutacağını düşünüyoruz.

Ink in the Ottoman Postal History

One subject that has so far remained largely unexplored in Ottoman postal history is the ink used in postal markings. The ink employed in cancellation marks —whether on stamped or unstamped letters— to indicate the payment of postage or to invalidate an adhesive stamp affixed to an envelope is, in fact, a significant and historically rich field of inquiry.

One of the main reasons for this lies in the wide variety of inks used in the Ottoman period, both in manuscripts and in calligraphic works. Examination of Ottoman manuscripts shows that black soot-based ink was used predominantly, while headings were often written in red and its various shades. Among the reddish tones used for headings, a darker, burgundy-like ink known as *la'lî* ink was particularly notable. The principal raw material of *la'lî* ink was cochineal, derived from the insect scientifically known as *Dactylopius coccus Costa*. The insect, which lives on cacti, was dried in the sun and preserved for later use. A miscellany registered as no. 809 in the Ali Emîrî Collection of the Millet Library in Istanbul contains seven separate recipes for the preparation of *la'lî* ink.

Another type of ink widely used in the Ottoman period was soot ink, whose collection and preparation involved a number of noteworthy procedures. Although historical sources record several different formulas, the method of producing soot ink became progressively simpler over time. Its basic components consisted of soot, a gum solution, and purified water. A filtered and rested solution of gum arabic, with a consistency similar to *boza*, was placed in a stone mortar, and soot was gradually added and worked into the gum with a stone pestle. Since soot is easily dispersed into the air, it had to be added slowly and mixed carefully before being thoroughly ground. Water was added as the mixture thickened. Soot ink had an important advantage over Western —style solution— based inks in that it did not fade over time.

A form of metallic powder known as *Beç rıhı*, so called because it was imported from Vienna, was also used. Once the soot ink had dried, this powder produced a highly distinctive visual effect. On pre-philatelic covers, address and sender information can sometimes be seen written with inks containing such metallic particles. Another variety was *zırnık* ink. This yellow ink, which faded relatively quickly, was produced by crushing the naturally occurring arsenic sulfide mineral known as *zırnık* and mixing it with a gum arabic solution.

Toward the beginning of the twentieth century, growing demand and increasingly intensive use brought into circulation imported Western inks, particularly those with petroleum-based components. The ink used for postal markings later came to be known as stamp-pad ink and began to be specially manufactured in order to ensure that impressions on documents were clear, permanent, and resistant to alteration.

This study investigates the possible types and compositions of inks used within the postal organization for cancelling postage stamps. It also seeks to examine, in chronological perspective, the distribution patterns, colors, and regional variations of these inks across the Ottoman geography. As a preliminary study, this research is intended to provide a foundation for more detailed and scientifically grounded investigations in the future.

Doç. Dr. İrfan Kokdaş

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi - kokdas@gmail.com

Postasız Mal Olmaz! Erken Tanzimat Döneminde Posta Yoluyla Tapu Gönderimi Tartışmaları

1840'lı yılların başlarından itibaren kişisel tasarruf hakkının oluşum sürecinde, Osmanlı merkezi bürokrasisi önceki dönemlerde tapu-senet işlerinde yer alan ve sahib-i arz olarak tanımlanan aktörleri yerel ve merkezdeki idari yapılanmanın denetimine almaya çalışmıştır. Bu denetim çabaları, her ne kadar 1840'lı yılların öncesine uzansa da Tapu Nizamnamesi ile giderek hızlanan biçimde taşradaki arazi senetlerinin posta yoluyla taşınması ve tapunun bu yolla gönderilmesi hüküm altına alınırken posta teşkilatının işlerliği ve verimliliği de zaten büyük fay hatları içeren mülkiyet rejimi inşasını daha da çekişmeli bir yola sokmuştur. Bu çalışma; özellikle bu dönemden itibaren Anadolu'nun farklı coğrafyalarında, gerek yolsuzluk gerek zulme açık bir sistem olarak addedilen posta yoluyla arazi senet ve mazbatalarının taşınması hususunun mücadeleci doğasına yoğunlaşırken bizzat Osmanlı bürokratları tarafından posta teşkilatı için üretilen verimlilik-verimsizlik, bozulma-iyi işleme, yolsuzluk-denetim gibi ikircikli tespitlerin arka planını mercek altına alacaktır. Osmanlı posta/menzil teşkilatı hakkındaki polemikler hiç şüphesiz ki 19. yüzyıla özgün değildi; her ne kadar 18. yüzyıl sonunda menzilhanelerin ticari amaçlarla kullanıldığı söylemi Osmanlı yazışmalarının temel motifi olsa da 1840'lı yıllardan 1860'lara kadar aralıklı olarak devam eden kavgalar, Tanzimat elitlerinin hem kendi içlerindeki ayrışmalarını hem de posta mekanizmalarını özellikle muhtekir olarak sınıflandırdıkları tüccar kesimi ve taşra idarecilerin kendi çıkarları doğrultusunda kullanmasına yönelik suçlamalarını içermekteydi. Nitekim posta teşkilatının unsurları, bu dönemde vurgulanırken posta tatarları, postahanelerin durumu, posta ücretleri devamlı üst başlıklar olarak ele alınmış; kaza müdürleri, taşra idarecileri, yerel tüccar ve ileri gelenlerin çıkar ve tutumları da değerlendirmelerin içine önemsiz maddelermiş gibi katılmıştır. Oysa çalışmada incelenecek örnekler, bu durumun tam tersini göstermektedir ya da ele alınan dönemdeki bu tarz betimlemelerin en azından bilinçli bir tercih olduğuna işaret etmektedir. Bu perspektiften hareketle sunumum, Tanzimat'ın erken dönemlerine ilişkin, posta teşkilatı ve haberleşme üzerine merkez tarafından üretilen metinlerin son derece taraflı ve kasıtlı biçimde posta teşkilatının yetersizliğine odaklandığını gösterecek; daha sonra literatürde de genel kabul görecek olan posta teşkilatının yetersizliği metaforuna politik bir ayna tutacaktır. Çalışma bunu yaparken aynı zamanda Osmanlı posta teşkilatının işleyişinde genellikle göz ardı edilen konulardan biri olan çevresel dinamiklerin bu örüntülerin genel çerçevesinin çizilmesindeki önemine de işaret edecektir. Yeni oluşturulan Posta Nezareti'nin işleyişi, posta tatarlarının kullanımı, ücretler ve tapuya dair arazi senetlerinin intikal, ferağ mahlûliyet işlemlerinden sonra postayla taşınması meseleleri birer münakaşa sahası oluşturmaları yanında Anadolu'nun kuzeybatı, orta ve güneydoğu bölgelerini çok ciddi biçimde vuran kuraklık yıllarına rastlamaktaydı. Bargir ve araba temininin zorlaşması, devletin posta katırları için hayvan yetiştiriciliğine daha agresif biçimde yönelmesi ve taşradaki unsurların kuraklıktan farklı şekillerde etkilenmesi (bazı bölgelerdeki tüccar grupların ciddi bir kâr elde etmesi, dışarı yönlü yoğun köylü hareketliliği ve pazara mal çıkarmada farklı tavırların takınılması), aslında posta teşkilatının verimsizliğinden ziyade posta tartışmalarının asıl unsurlarının Tanzimat'ın politik ekonomiğinde ve Osmanlı toplumsal formasyonunda aranması gerektiğini göstermektedir. Bu çalışma İngiliz konsolosluk evraklarıyla Osmanlı arşivindeki farklı fonlardaki belgeleri, istikraz-göç defterlerini ve şeriyye sicillerini kullanacaktır.

No Property Without the Post! Debates over the Postal Dispatch of Title Deeds in the Early Tanzimat Period

From the early 1840s onward, as the concept of individual rights of disposal over property began to take shape, the Ottoman central bureaucracy sought to bring under the supervision of local and central administrative structures those actors who had previously played a role in land-title and deed transactions and who were defined as *sahib-i arz*. Although such attempts at control predated the 1840s, they accelerated with the Land Regulation (*Tapu Nizamnamesi*). As the transmission of provincial land deeds by post, and the dispatch of title documents through the postal system, came to be regulated more systematically, the

effectiveness and efficiency of the postal organization added a further layer of contestation to the already deeply fractured process of constructing a new property regime.

This study focuses particularly on the contentious character of transporting land deeds and official land certificates by post across different regions of Anatolia from this period onward, a system regarded as vulnerable both to corruption and to abuse. At the same time, it examines the background to the ambivalent assessments produced by Ottoman bureaucrats themselves concerning the postal organization: efficiency versus inefficiency, deterioration versus proper functioning, and corruption versus supervision.

Debates over the Ottoman postal and *menzil* organization were by no means unique to the nineteenth century. Although the claim that *menzilhane*s had come to be used for commercial purposes became a recurring motif in Ottoman correspondence from the late eighteenth century onward, the disputes that continued intermittently from the 1840s into the 1860s also reflected divisions among Tanzimat elites themselves. These disputes further incorporated accusations that postal mechanisms were being exploited for private interests by merchants —particularly those classified as monopolists— and by provincial administrators.

Indeed, in contemporary discussions of the postal organization, postal Tatars, the condition of post offices, and postal charges were repeatedly treated as principal headings, while the interests and conduct of district governors, provincial administrators, local merchants, and notables were incorporated into these assessments almost as secondary considerations. The cases examined in this study, however, suggest precisely the opposite, or at the very least indicate that such representations during the period were the result of a deliberate discursive choice.

From this perspective, the presentation will demonstrate that texts produced by the central administration concerning the postal organization and communications in the early Tanzimat period were highly partial and deliberately focused on the alleged inadequacies of the postal system. It will therefore cast a political light on the metaphor of postal inefficiency that would later become broadly accepted in the secondary literature. At the same time, the study will emphasize the importance of environmental dynamics, a factor generally neglected in studies of the Ottoman postal organization, in shaping the broader framework within which these patterns emerged.

The functioning of the newly established Ministry of Posts (*Posta Nezareti*), the employment of postal Tatars, postal charges, and the transmission by post of land deeds following transactions involving transfer, relinquishment, and escheat all became fields of dispute at a time when severe drought affected northwestern, central, and southeastern Anatolia. The growing difficulty of procuring horses and carts, the state's increasingly aggressive efforts to promote animal breeding for the supply of postal mules, and the uneven impact of drought on provincial society —where merchant groups in some regions made substantial profits, rural populations migrated outward in large numbers, and different strategies were adopted for bringing goods to market— suggest that the main determinants of these postal controversies should be sought not primarily in the inefficiency of the postal organization itself, but in the political economy of the Tanzimat and in the broader structure of Ottoman social formation.

The study draws on British consular records, documents from various collections in the Ottoman Archives, loan and migration registers, and Sharia court records.

Dr. Fırat Küskü

Sinop Üniversitesi - fkusku@sinop.edu.tr

Şarklı Şövalyeler: Osmanlı Devleti'nde Posta Tatarları

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren haberleşmeyi sağlayan görevliler farklı isimlerle anılmıştır. Kuruluş dönemindeki yaya postacılara "Peyk" ismi verilirken, menzil sistemi ile birlikte bu görevi üstlenen kişilere "Ulak" ismi verilmiştir. Ulaklar özellikle tatarlar arasından seçildiğinden "Posta Tatarı" olarak da adlandırılmışlardır. I. Abdülhamid döneminde bu işi yapanların seçilmesi ve eğitilmesi için "Tataran Ocağı" kurulmuştur. Başlangıçta binicilikteki maharetleri sebebiyle Tatarlardan seçilen bu görevlilerin, zamanla farklı milletlerden kişileri de kapsayan mesleki bir unvana dönüştüğü görülmüştür. Çalışmamız literatürde az sayıda çalışmada haklarında dağınık ve eksik olarak bilgi verilen posta tatarlarına farklı bir perspektiften yaklaşmaktadır. Tatarların yaşam biçimlerini, çalışma şartlarını ve gündelik pratiklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Osmanlı Devlet Arşivleri'nde yer alan Posta Tatarlarına dair talimatnameler transkribe edilmiş ve maddeler üzerinden bir çalışma şeması çıkartılmıştır. Çalışmada arşiv belgeleri, nizamnameler, talimatnameler, seyahatnameler ve hatıratlar gibi birinci elden kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu kaynaklar ışığında posta tatarlarının çok yönlü bir biçimde incelenmiştir. Tatarların yolculuklarda nasıl tehlikelerle karşılaştıkları, görev tanımlarının dışına çıktıkları durumlar, postacılık dışında yaptıkları işler ve başlarına gelen ilginç olaylar canlı örnekler üzerinden anlatılarak somut bir portre çizilmeye çalışılmıştır. Ayrıca tatarların görev sırasında nasıl giyindikleri, iaşelerini yol üzerindeki menzilhanelerden nasıl sağladıkları, nasıl giyindikleri ve ne yiyip/içtikleri gibi insani özellikleri de ortaya konmuştur. Yabancı seyyahların "şarklı şövalyeler" olarak tanımladığı posta tatarlarına dair ayrıntılı gözlemleri de titizlikle incelenmiştir. Böylece haberleşme tarihi literatürümüzdeki bir boşluğun doldurulmasına ve gelecekte yapılacak çalışmalara kaynak sağlamak hususunda mütevazi bir adım atılmıştır.

Knights of the East: Postal Tatars in the Ottoman Empire

From the foundation of the Ottoman Empire onward, the officials responsible for communications were known by different names. Foot couriers employed during the early period were called *peyk*, while those who assumed this role within the *menzil* system came to be known as *ulak*. Since these couriers were selected particularly from among Tatars, they were also referred to as "Postal Tatars." During the reign of Abdülhamid I, the *Tataran Ocağı* was established for the selection and training of those engaged in this service. Initially chosen from among Tatars because of their skill in horsemanship, these officials gradually came to represent a professional designation that included individuals from different ethnic backgrounds.

This study approaches the Postal Tatars from a different perspective, as the existing literature provides only limited, scattered, and incomplete information about them. It aims to examine their way of life, working conditions, and everyday practices. Within this framework, instructions concerning Postal Tatars preserved in the Ottoman Archives were transcribed, and an analytical framework was constructed on the basis of their individual provisions. The study draws on primary sources including archival documents, regulations, instructions, travel accounts, and memoirs.

In light of these sources, Postal Tatars are examined from multiple perspectives. The study seeks to construct a vivid and concrete portrait by discussing the dangers they encountered during their journeys, instances in which they acted beyond the limits of their official duties, the work they performed in addition to postal service, and the unusual incidents they experienced. It also explores more personal aspects of their lives, including how they dressed while on duty, how they obtained provisions from *menzilhane*s along their routes, and what they ate and drank. The detailed observations of foreign travelers, who described Postal Tatars as "Eastern knights," are likewise examined carefully.

In this way, the study seeks to make a modest contribution toward filling a gap in the historiography of communications and to provide a source base for future research.

Muhammet Ballı

Bağımsız Araştırmacı - m.balli89@hotmail.com

Küçük Vapur Şirketlerinin Gemilerinde Kurduğu Postaneler: Amirote, Bell's Asia Minor ve Morton Örneği

1850'li yıllardan 1870'li yılların ortalarına kadar süren bir dönemde faaliyet gösteren irili ufaklı bazı vapur kumpanyalarının da posta hizmeti verdiğini belirtmek yerinde olacaktır. Bunlar, kapitülasyon postahaneleri gibi devletler tarafından değil, özel izinlerle çalışan posta ve taşımacılık şirketleridir ki, Osmanlı sahillerinde şube açmaksızın kendileri birer postahane gibi işleyen gemilerde hizmet vermişlerdir.

Amirote Vapur Kumpanyası 1857 yılında, yani Osmanlı İmparatorluğunda posta pulu kullanımının başlamasından yaklaşık 5 yıl önce kendi pullarını ve özel posta damgasını kullanarak Osmanlı kıyılarında posta taşımacılığı yapmıştır. Diğeri de "Bell's Asia Minor Steamship Company" dir. Bu şirketin kuruluş yeri konusunda bir kesinlik yoktur. Şirketin İzmir'de ve İngiltere'de Glasgow şehrinde kurulduğunu belirtilmektedir. Osmanlı karasularında posta hizmeti veren ve hukuki olarak Bell's Asia Minor şirketiyle aynı statüye sahip diğer bir şirket de Morton Vapur Kumpanyasıdır. Bu şirketin asıl adı T.B. Morton & Co. Adı altında 1855 yılında İstanbul'da kurulmuştu. Morton Buharlı gemi Şirketi, Osmanlı başkenti ile Karadeniz limanları arasında ve bir de Danube (Tuna) nehri üzerinden İbralia'ya kadar olan bölgede mektup, paket ve kargo taşımıştır.

Araştırmanın konusu: Osmanlı sınırları içinde özel izinle faaliyet gösteren üç şirketin faaliyetlerini incelemektedir.

Metot: Araştırmanın esasını yerli ve yabancı kaynaklar, arşiv kaynakları, süreli yayınlar oluşturmaktadır. Bunu yaparken analiz ve eleştiriye dayalı bir metot tercih edilmiştir.

Sonuç: Osmanlı devleti hükümranlığı altında çalışan ve diğer Osmanlı Devleti hükmî şahıslarından farklı muamele görmeyen ve sonuç olarak en azından çalıştıkları yer itibariyle tamamen Osmanlı Devleti idaresi altında sayılan şirketlerdi.

Post Offices Established Aboard the Ships of Small Steamship Companies: The Cases of Amirote, Bell's Asia Minor, and Morton

It is important to note that, from the 1850s until the mid-1870s, a number of steamship companies of varying size also provided postal services. Unlike the capitulatory post offices operated by foreign states, these were privately authorized postal and transportation companies. Rather than opening branch offices along the Ottoman coasts, they provided postal services directly aboard their vessels, which effectively functioned as mobile post offices.

The Amirote Steamship Company began carrying mail along the Ottoman coasts in 1857, approximately five years before the introduction of postage stamps in the Ottoman Empire, using its own stamps and special postal cancellations. Another company was Bell's Asia Minor Steamship Company. There is no certainty regarding the place in which this company was established; sources variously state that it was founded in İzmir or in Glasgow, Britain. Another company that provided postal services in Ottoman territorial waters and enjoyed a legal status similar to that of Bell's Asia Minor was the Morton Steamship Company. Its official name was T. B. Morton & Co., and it was established in Istanbul in 1855. The company transported letters, parcels, and cargo between the Ottoman capital and Black Sea ports, as well as along the Danube as far as İbralia.

The subject of this study is the activities of these three companies, all of which operated within Ottoman territory under special authorization.

Methodologically, the study is based on Ottoman and foreign sources, archival documents, and periodicals, and adopts an analytical and critical approach.

The study concludes that these companies operated under Ottoman sovereignty and were not treated differently from other legal entities subject to the Ottoman state. Accordingly, at least within the territories in which they operated, they should be regarded as companies functioning fully under Ottoman administrative authority.

Prof. Dr. Nesimi Yazıcı

Ankara Üniversitesi - nyazici@divinity.ankara.edu.tr

Kırım Savaşında Haberleşme Hizmetlerinde Yenilik ve Organizasyon: Varaka-i Mahsûsa ve İlâve Numaralarla Telgrafın Tellerinden Gazete Sütunlarına Haber Akışının Artırılan Hızı

Tebliğ başlığının metinle olması gereken uyumu dikkate alındığında, Osmanlı Posta Tarihi ile ilgili halihazır sempozyumda bizim, Kırım Savaşı ve bu savaş sırasında cephelerdeki gelişmelerin, süratli ve sağlıklı bir akışla, müttefik başkentler Londra, Paris ve özellikle de İstanbul'da yayımlanan süreli basın organlarına ulaştırılması, bu yolla gazete okuyucularının gelişmelerden en hızlı biçimde haberdar edilmesi faaliyetleriyle, bu çerçevede Osmanlı ülkesi özelindeki *Takvim-i Vekayi* ve *Ceride-i Havadis* gazetelerinin, doğrudan savaş haberleriyle ilgili olarak yayımlanan ilavelerinin, bir kısım araştırmacıların dikkatlerden kaçmakta olmaları konusunu değerlendirmeyi hedeflediğimiz anlaşılır.

Bilindiği gibi Kırım Savaşı, gerek ülkemiz ve gerekse o dönemdeki müttefiklerimiz İngiliz ve Fransız, karşı cephede yer alan Rus ve ilgi duyan diğer birçok millet/ülke araştırmacılarınca, değişik boyut ve kapsamlardaki çok sayıda çalışmaya konu edinilmiş bulunmaktadır. Bizim tebliğimizde altı çizilecek hususlardan ilkini, bu savaş sırasında haberleşme alanında telgrafın kullanıma başlanması, böylece savaş bölgesiyle haberleşme, önceleri geleneksel kara postacılığı ve vapurların süratine tabi iken, kurulan telgraf tesisleriyle önemli ölçüde hız kazanarak; *mesaj*ın, *gönderen* ile *alan* arasında dördüncü unsur olarak telgraf *kanalı*yla, süratli ve sağlıklı bir sistemle hizmete konulması oluşturmaktadır. Bununla birlikte tebliğimizde bu önemli konunun, özlü biçimde altı çizilmekle yetinilmeye çalışılacaktır. Çünkü hem Mart 1981'de tamamladığımız *Osmanlı Devleti'nde Posta Teşkilâtı (Tanzimat Devri)* başlıklı doktora tezimiz ve daha sonraki bir kısım yayınlarımızda, hem de bizden önce gerçekten değerli eserler ortaya koyan büyüklerimiz ve özellikle de ülkemizde arşivcilik alanındaki gelişmelerin katkılarıyla genç araştırmacılar, ülkemiz haberleşme tarihi ve bu çerçevede telgrafçılığının başlangıç tarihini yazdılar/yazmaktalar. Biz tebliğimizde bunların en önemlilerini hatırlatmakla yetineceğiz. Halihazır tebliğimizde ilgi duyanların dikkatlerine sunmak istediğimiz ikinci ve daha özgün konu ise, tebliğ başlığında yer verdiğimiz *Varaka-i Mahsûsa* ve *İlâve-i Numara*ların Türk Basın Tarihi'nde, dolayısıyla hızlı ve sağlıklı haberleşmedeki önemli konumlarıdır.

Kırım Savaşı yıllarında Osmanlı başkenti İstanbul'da iki Türkçe gazete yayınlanmaktaydı. Bunlar devletin *resmî* gazetesi *Takvim-i Vekayi* ve İngiliz asıllı sahibinin, Osmanlı yönetimiyle yakın ilişkisi dolayısıyla, yayınlarını devletin politikalarıyla uyumlu bir istikamette sürdüren ve bu nedenle de *yarı resmî* ifadesiyle nitelenen *Ceride-i Havadis*'ti. Takvim-i Vekayi, Şaban 1269/Mayıs 1853 ile Şaban1272/Mayıs 1856 tarihleri arasında, yani savaş döneminde ancak 55 sayı, bunlara ek olarak da, şu veya bu sebeple esas gazetenin haricinde hızla duyurulması gereken metinlere yer verdiği, tespit edebildiğimiz 17 *Varaka-i Mahsûsa*, Ceride-i Havadis ise 164 sayı ve bunlar arasındaki 75 *İlâve-i Numara* şeklinde sürdürmüştür.

Takvim-i Vekayi'nin esas olarak Varaka-i Mahsûsa ve diğer bazı başlıklarla ekler yayınlama uygulaması baştan itibaren söz konusu idi, Ceride-i Havadis de bu geleneği, hangi sayısından sonra çıkarıldığını göstererek İlâve-i Numara ismiyle devam ettirmiştir. İlerleyen zaman içerisinde hayat bulan birçok gazete bu uygulamayı devam ettirmiştir. Türk Basın Tarihi'nde bu konuyla ilgili kitap boyutunda müstakil kitap da yayınlanmış olduğu gibi, genel basın tarihlerinde de yeri geldiğinde gerekli bilgiler verilmiştir. Biz Takvim-i Vekayi'nin Varaka-i Mahsûsalar neşri ile ilgili olarak *XII. Türk Tarih Kongresi*'nde (Ankara 12-17 Eylül 1994)'nde bir tebliğ sunmuş, gerek burada ve gerekse başka bir kısım çalışmalarımızda bu konuya değinmiştik. Hatta halihazır tebliğimizde kullandığımız malzemenin önemli bir bölümünü de (Kırım/Simferopol 22-24 Mayıs 2008)'de toplanan Uluslararası II. Türkoloji Kongresi'nde *"Kırım Savaşı (1853-1856) ve Türk Basını"*, başlıklı bir tebliğde değerlendirmiş, basılan metnini de TTK Kütüphanesi'ne ayrı basım olarak vermiştik. Bu sonuncu çalışma metninde bizim o dönemde tespit edebildiğimiz Varaka-i Mahsûsa ve İlâve-i Numaralar kronolojik sırasıyla gösterilmişti.

Biz halihazır kongreye sunacağımız tebliğimizde, hem bu iki grup metinlerin yeni araştırmalarımızla zenginleştirdiğimiz listelerini ve hem de, oluşturduğumuz bir komisyonla, Mart-Haziran 2004 tarihleri arasında

TTK Kütüphanesi'ndeki yazmaları tasnif çalışmalarımız sırasında tespit ettiğimiz bir yazma metninin, esas olarak Kırım Savaşı sırasında tamamı Ceride-i Havadis bünyesinde yayınlanan İlâve-i Numaralardan oluşturulan bir derleme olduğunu tespit ederek Simferopol'deki tebliğimizde eksiksiz bir sıralamayla üçüncü bir liste olarak vermiştik. Bu metinlerden oluşan derleme, orijinalleriyle birlikte bugün kullandığımız alfabeyle Ankara, 2013'te TTK yayınları arasında *Kırım Harbi'ne Dâir Notlar* ismiyle müstakil bir eser nitelemesiyle yayımlanmış bulunmaktadır. Sonuç olarak biz bu tebliğimizde Türk Basın Tarihi'nin önemli bir yönünü oluşturan Varaka-i Mahsûsa ve İlâve-i Numaralarla, savaş alanındaki gelişmelerin önceleri kara postaları ve gemilerle, müteakiben Türk Posta Tarihi'nin önemli bir aşamasını oluşturan telgraf tesisleri vasıtasıyla başkent İstanbul'a ulaştırılmalarını ve bu çerçevede günümüze intikal eden bir kısım konuları değerlendirmeyi hedeflemekte, böylelikle kongreye mütevazi ölçüde de olsa katkı sağlayabileceğimizi düşünmekte ve temenni etmekteyiz.

Innovation and Organization in Communication Services during the Crimean War: Accelerating the Flow of News from Telegraph Wires to Newspaper Columns through Varaka-i Mahsûsa and Supplementary Issues

Considering the necessary coherence between the title and content of a conference paper, it is clear that, within the framework of the present symposium on Ottoman postal history, our aim is to examine the activities through which developments on the fronts during the Crimean War were transmitted rapidly and reliably to the periodical press published in the allied capitals of London, Paris, and especially Istanbul, thereby enabling newspaper readers to be informed of events as quickly as possible. In this context, particular attention will be paid to the supplements issued by the Ottoman newspapers *Takvim-i Vekayi* and *Ceride-i Havadis* specifically in connection with war news, a subject that has escaped the attention of some researchers.

As is well known, the Crimean War has been the subject of numerous studies of varying scope and dimensions by researchers in Türkiye, by scholars from Britain and France, which were allied with the Ottoman Empire at the time, by Russian scholars representing the opposing side, and by researchers from many other interested countries. The first issue to be emphasized in this paper is the introduction of the telegraph into communications during the war. Whereas communication with the theatre of war had previously depended on the speed of traditional overland postal services and steamships, the establishment of telegraph facilities considerably accelerated the transmission of information. The *message*, transmitted between the *sender* and the *receiver* through the telegraphic *channel* as a fourth component of communication, could thus be conveyed within a faster and more reliable system.

This important subject, however, will be addressed only briefly in the present paper. The beginnings of postal and telegraphic communications in the Ottoman Empire have already been examined both in our doctoral dissertation, *The Postal Organization in the Ottoman Empire (The Tanzimat Period)*, completed in March 1981, and in several of our subsequent publications. Moreover, distinguished scholars before us produced valuable studies on this subject, while younger researchers, benefiting particularly from developments in archival studies in Türkiye, have continued to write on the history of communications and the beginnings of telegraphy in the country. In this paper, we shall therefore limit ourselves to recalling some of the most important contributions in this field.

The second and more original subject that we wish to bring to the attention of interested scholars concerns the important place of the *Varaka-i Mahsûsa* and *İlâve-i Numara*, which appear in the title of our paper, in the history of the Turkish press and, consequently, in the development of rapid and reliable communication.

During the years of the Crimean War, two Turkish-language newspapers were published in the Ottoman capital, Istanbul. These were the official state newspaper, *Takvim-i Vekayi*, and *Ceride-i Havadis*, which, because of the close relations between its British-born proprietor and the Ottoman administration and its publication policy broadly aligned with that of the government, has commonly been characterized as a "semi-official" newspaper. Between Sha'ban 1269/May 1853 and Sha'ban 1272/May 1856, corresponding approximately to the period of the war, *Takvim-i Vekayi* published only 55 regular issues. In addition, as far as we have been able to determine, it issued 17 *Varaka-i Mahsûsa*, which contained texts that, for various reasons, needed to be announced rapidly outside the regular newspaper. During the same period, *Ceride-i Havadis* published 164 regular issues as well as 75 supplements under the title *İlâve-i Numara*.

The practice of *Takvim-i Vekayi* publishing supplements under the title *Varaka-i Mahsûsa* and other headings had existed from the newspaper's earliest years. *Ceride-i Havadis* continued this tradition under the title *İlâve-i Numara*, specifying the regular issue after which each supplement appeared. Many newspapers founded in subsequent decades adopted the same practice. The subject has been treated both in a monograph devoted specifically to the issue and, where relevant, in general histories of the Turkish press.

We previously presented a paper on the publication of *Varaka-i Mahsûsa* by *Takvim-i Vekayi* at the XIIth Turkish Historical Congress held in Ankara on 12–17 September 1994, and we have also addressed this subject in a number of other studies. Indeed, a considerable portion of the material used in the present paper was examined in our paper entitled "The Crimean War (1853–1856) and the Turkish Press," presented at the Second International Congress of Turkology held in Crimea/Simferopol on 22–24 May 2008. A separate offprint of the published text was subsequently deposited in the Library of the Turkish Historical Society. In that study, the *Varaka-i Mahsûsa* and *İlâve-i Numara* that we had been able to identify at the time were listed in chronological order.

In the paper to be presented at the current congress, we shall provide updated lists of both groups of texts, enriched through further research. We shall also revisit a manuscript identified during our work, carried out by a commission between March and June 2004, to classify the manuscripts in the Library of the Turkish Historical Society. We determined that this manuscript was essentially a compilation composed entirely of *İlâve-i Numara* published within *Ceride-i Havadis* during the Crimean War. In our Simferopol paper, this material was presented as a third list in complete chronological sequence. The compilation of these texts, together with reproductions of the originals and transcriptions into the modern Turkish alphabet, was later published in Ankara in 2013 by the Turkish Historical Society as an independent volume entitled *Kırım Harbi'ne Dâir Notlar*.

In conclusion, this paper aims to examine the *Varaka-i Mahsûsa* and *İlâve-i Numara*, which constitute an important aspect of Turkish press history, together with the means by which developments from the battlefield were transmitted to the capital, Istanbul—initially through overland postal services and ships, and subsequently through telegraph facilities, which represented a major stage in the history of Ottoman postal communications. By reassessing a number of related issues that have survived in the historical record, we hope to make, albeit modestly, a contribution to the present congress.

KATILIMCILAR / PARTICIPANTS

Prof. Dr. Atadan Tunacı - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ebubekir Ceylan - İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Fahameddin Başar - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan Anameriç - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Hasip Saygılı - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Salih Erkek - Uşak Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Göleç - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Nesimi Yazıcı - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Turan Gökçe - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Yavuz Çorapçıoğlu - Texas A&M University
Prof. Dr. Zekeriya Kurşun - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet Gülenç - Trabzon Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Kurt - İstanbul Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Eralp Yaşar Azap - Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
Doç. Dr. İrfan Kokdaş - İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Mesut Özekmekçi - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Ahmet Ercivan - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Ali İhsan Aydın - Yalova Üniversitesi
Dr. Ceyhun Konak - PTT
Dr. Ergün Hasanoğlu - Bağımsız Araştırmacı
Dr. Fatih Çil - Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Dr. Fırat Küskü - Sinop Üniversitesi
Dr. İbrahim Akkurt - İstanbul Medipol Üniversitesi
Dr. M. Levent Acar - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Dr. Muhammet Ballı - Bağımsız Araştırmacı
Dr. Nihal Cihan Temizer - Yıldız Teknik Üniversitesi
Dr. Oğuz Alpoğlu - Bağımsız Araştırmacı
Dr. Yunus Güler - Bağımsız Araştırmacı
Dr. Zekirja Shabani - Institute of Albanology
Bülent Papuççuoğlu - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Elif Bayrakcı Gün - İstanbul Üniversitesi
Francisc Ambrus - Filateli Akademisi
George Thomareis - Greek Philatelic Federation
Makbule Akyol Kitapcı - PTT
Oral Avcı - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Salih Akın - Orta Doğu ve Afrika Araştırmaları Uyg. ve Arş. Mer. (ORDAM)
Turhan Turgut - Osmanlı Posta Tarihi Araştırma Derneği
Uğur Can Yıldızdal - Kocaeli Üniversitesi

NOTLAR

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
ORDAM
ORTA DOĞU VE AFRİKA ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Orta Doğu ve Afrika Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ORDAM)
Uluslararası Katılımlı Osmanlı Posta Tarihi Sempozyumu
04-05 Kasım 2026

Fatih Sultan Mehmet Vakıf University
Center for Middle Eastern and African Studies (ORDAM)
Symposium with International Participation Ottoman Postal History
November 04-05, 2026

ORDAM, Cankurtaran Mah. Caferiye Sk. No:36 Ayasofya Medresesi - Fatih / İSTANBUL

https://ordam.fsm.edu.tr/
ordam@fsm.edu.tr
https://x.com/FsmvuOrdam
https://instagram.com/ordamfsmvu

9 786052 386729

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ 1471

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

OPTAD

Ptt